

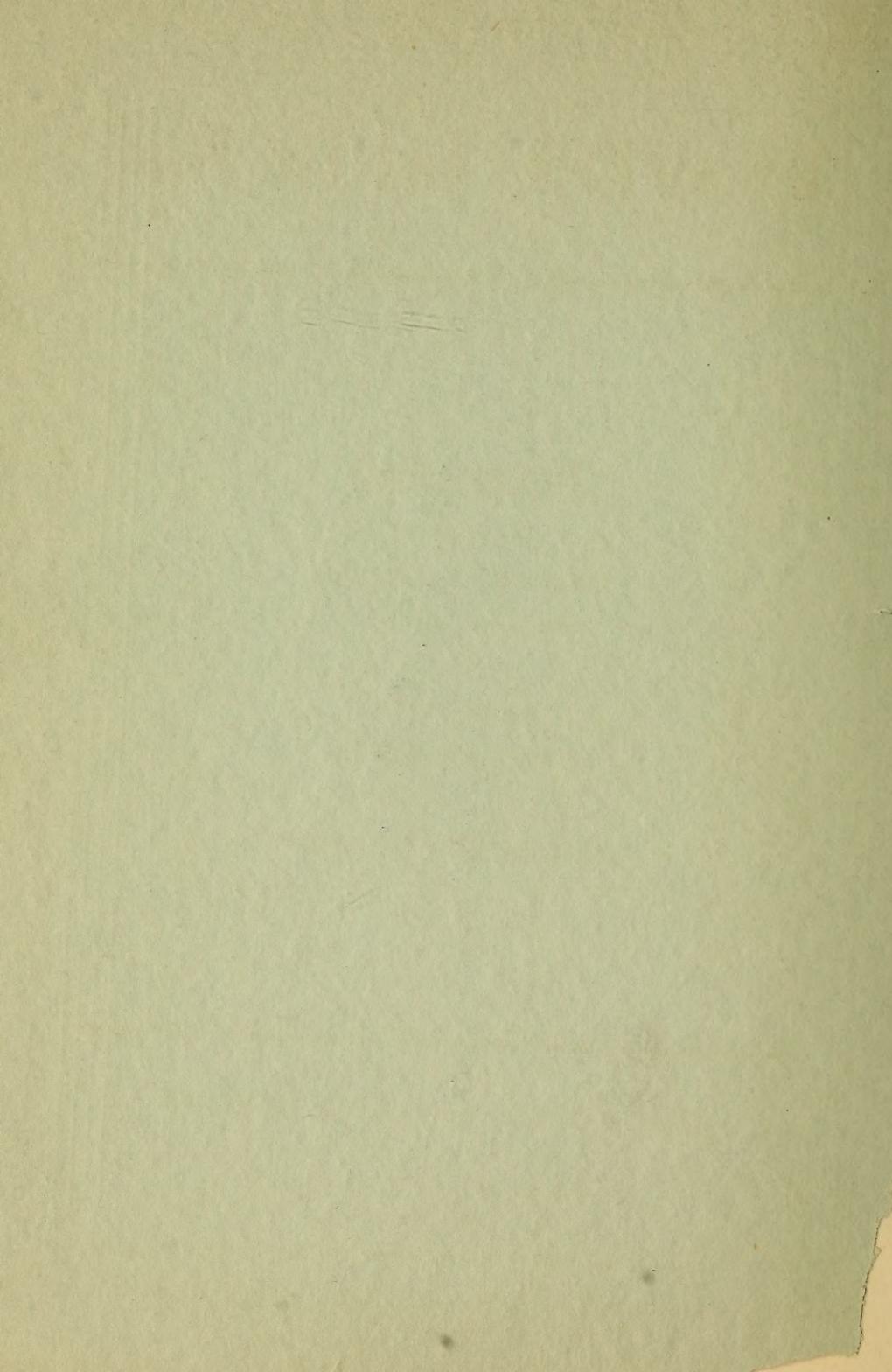
Jewish Relief And The War

D 639
.J4 J48
1916
COPY 1

4   3
Copy   14
          50

PUBLISHED BY THE
Jewish War Relief Committee
CHELSEA, MASS.

Jewish Relief And The War

Editorial Staff

Editor-in-Chief

BARNETT COHEN

Chelsea Evening Record

Associate Editors

EMIL ROBBINS

Jewish Advocate

Dr. MAURICE A. GILBERT

ISSUED BY THE

CHELSEA JEWISH WAR RELIEF COMMITTEE

FOR THE BENEFIT OF THE

JEWISH WAR SUFFERERS

JULY, 1916

D639
J4 J48
1916
COPY

Contents

Letter from Justice Brandeis.....	3
Foreword (David A. Lourie).....	4
The Jews and The War.....	5
A Cry For More Help (Jacob de Haas).....	11
"I Did Enough" (A Goldberg Cartoon).....	12
Carnegie Hall Meeting.....	13
Jewish Philanthropy and The War (Alexander Brin).....	14
Relief Work at the Colleges (Henry Epstein).....	16
The Work in Chelsea (Leo J. Lyons).....	18
Financial Report of Chelsea Committee.....	19
The Lowly Jew.....	21
Appeal	22

LC Control Number

2001 534100

A Letter From Justice Brandeis

AMERICAN JEWISH RELIEF COMMITTEE

FOR SUFFERERS FROM THE WAR

TELEPHONE
FORT HILL 5615

NEW ENGLAND BRANCH

161 DEVONSHIRE STREET ROOM 1009

BOSTON MASS

NEW ENGLAND EXECUTIVE COMMITTEE

LOUIS D. BRANDEIS CHAIRMAN
LOUIS E. KIRSTEN, VICE-CHAIRMAN
ABRAHAM KOSHLAND, TREASURER
ABRAHAM P. SPITZ, ASSISTANT TREASURER
DAVID STERN, ASSISTANT TREASURER
LINA H. FRANKENSTEIN SECRETARY

HENRY ABRAHAMS
LOUIS BACH
S. J. BARNET
S. S. CONRAD
STANISLAW DOLINSKI
ADOLPH FINKELSTEIN
ROBERT FINKELSTEIN
OSCAR GROSSBERG
ISAAC HARRIS
ISAAC HIRSCH
JOSEPH M. HERMAN
JOSEPH LEVISON
DAVID L. LOURIE
SAMUEL MARCUS
MAX MITCHELL
NATHAN PINASKI
A. C. RATCHESKY
AL ALTMAN
N. SALINGER
M. H. SLORROOKIN
JAMES SOLOMON
FERDINAND STRAUSS
CHAIM TANENBAUM
SIMON VORENSBERG
A. C. WEBER
IGNATZ WITKOWSKY
BENJAMIN WORONOFF
MAX E. WYZANSKI

NATIONAL COMMITTEE

LOUIS MARSHALL CHAIRMAN
CYRUS L. SULZBERGER SECRETARY
FELIX M. WARBURG TREASURER

EXECUTIVE COMMITTEE

CYRUS ADLER	PHILADELPHIA
ISAAC ADLER	ROCHESTER
LOUIS D. BRANDEIS	BOSTON
CARL COHEN	GREENSBORO, N. C.
SAMUEL DORN	NEW YORK
HARRY FISCHEL	NEW YORK
J. WALTER FREIBERG	CINCINNATI
HAROLD GOLDWATER	BALTIMORE
MOSES GRIES	CLEVELAND
ABRAHAM G. BECKER	CHICAGO
E. W. LEWIN-EPSTEIN	NEW YORK
MEYER LONDON	NEW YORK
JULIAN M. MACK	CHICAGO
J. L. MAGNES	NEW YORK
M. Z. MARGOLIES	NEW YORK
LOUIS E. KIRSTEN	BOSTON
LEON ROSENTHAL	NEW YORK
MOSES SHOENBERG	ST. LOUIS
JACOB H. SCHIFF	NEW YORK
Oscar S. BRAUN	NEW YORK
MOSES SULZBERGER	PHILADELPHIA
ISAAC M. ULLMAN	NEW HAVEN
A. LEO WEIL	PITTSBURGH
HARRIS WEINSTOCK	SAN FRANCISCO

April 14, 1916.

B/P

David A. Lourie, Esq.,
40 Court St.,
Boston, Mass.

My dear Mr. Lourie:

The Jews of Chelsea by their work during the last year, both for general war relief and for the Zionist cause, have proven themselves worthy of Jewish traditions. They have shown that they value their great inheritance. They have shown that they recognize the needs and the aspirations of a great people; and the fact that they have recognized this gives reason to hope that what they have done in the past is but an earnest of what may be expected in the future.

Very cordially yours,

Abraham Brandeis

FOREWORD

From the beginning of the war to January 1st, 1916, the collection of funds in Chelsea for the relief of Jewish war sufferers in Europe was made by various organizations, without any system, often duplicating work, and at times conflicting. While considerable money was raised during this period it became apparent to those interested in the work that a united committee, representing all the organizations engaged in relief work, would be beneficial to the cause.

Consequently, about January 1st, 1916, the committees representing the People's Relief Committee, the Central Relief Committee, and the American Jewish Relief Committee, organized as a joint body under the name of the Chelsea Jewish War Relief Committee and immediately started plans for the collection of funds on January 27th, which was known as President's Day.

The advantages of this combination were made manifest by the surprising success attained on that event. Over five thousand dollars was subscribed on that single occasion through the manifold activities of the volunteers and the various committees.

The Committee has met since then weekly. Under its auspices a ball was held which netted a good amount. This booklet is issued now as an additional means of obtaining money for the cause.

In the efforts of the Jewish people of this city to raise funds the sympathy and assistance of our Gentile neighbors has been at all times extended to us. We, indeed, appreciate this feeling of love and brotherhood between our fellowmen, regardless of sect or creed.

We, accordingly, take this opportunity of extending our sincere thanks and gratitude to our Christian friends for their fellow-feeling shown to us at all times; also to our local press, who have generously contributed valuable space to assist our efforts.

When posterity will look back in reading history the present generation will undoubtedly occupy a creditable part for the activities and contributions which they have made to this cause.

We hope that the Jews of Chelsea may continue united in this and other causes and that their efforts in the future will be as successful as in the past.

DAVID A. LOURIE.

The Jews and the War

The status of the Jew in the belligerent countries of Europe and in Palestine; how the war has affected the situation; atrocities in Russia.

An Appeal from the Trenches.

Since the commencement of the present European War, the old and ostensibly antiquated Jewish question has become a new and vital one. Press, public opinion and diplomats in the belligerent countries are discussing it. Many proposals have originated as to the most practical method of utilizing the present crisis for the amelioration of the Jews' condition the world over.

Fully 10,000,000 of the 14,000,000 Jews in the world are affected by this world catastrophe. In all the area involved in the war the Jews bear the heaviest of the conflict.

There are now twelve nations fighting with armies totaling at least 20,000,000 or 2.6 per cent of the population of the nations engaged. The Jews engaged in the war comprise the biggest army they have ever put forth. A conservative estimate, given in "The Jewish Chronicle" puts the number at over 550,000, or 5.5 per cent of all the Jews in the world,—double the proportion of Gentiles engaged. And what are they fighting for?

They are fighting against their own brethren; killing the members of their own families; and yet they have not the consolation of knowing that they are fighting for some military honor or in anticipation of a possible reward. They are not at war in the interests or for the protection of the remainder of their families. But the Jew, wherever he may be, is loyal to the flag under which he lives, even when that flag symbolizes tyranny, oppression and denial of civil rights.

When the war broke out thousands of Jewish young men returned to Russia, from where they fled in the furtherance of their education which was denied them in their own country, to fight voluntarily for the Russian cause knowing that all hope of

promotion or advancement to a higher rank was in vain. On the battlefield, however, those Jewish soldiers showed their heroism and superior talent and this valor on the part of those Jews won for them the respect of their colleagues in the field and hundreds of them were awarded the much coveted cross of St. George, granted only to those who distinguish themselves courageously in the face of the enemy.

This, however, did not prevent the Russian government from issuing an order, which seems to have been promulgated in March 1915, forcing 200,000 people to leave the war zone at short notice. It decreed nothing less than the expulsion of all Jews from the military zones in Galicia, Bukowina and Poland. As an excuse for this order Russia pleaded the alleged disloyalty of the Jewish population. That allegation, needless to say, could have been based at most upon the treason of a few individuals. But this indictment against a whole nation was directed not at any locality, or at any general section of the population. It was a decree against Jews as Jews.

The municipal self government resolution, introduced in Poland on March 30, 1915, further restricted the Jewish population in the city councils. In cities where Jews comprise over one-half of the total population of the city, they elect one-fifth of the total number of city aldermen. In other cities the number of Jewish aldermen shall in no case exceed one-tenth of the total number of aldermen. In addition Jews are not eligible for Chairmen of Municipal Council, or as Presidents, City Elders, or members of the Executive Committees, or as Secretaries or Acting Secretaries. The rules introduced in April, 1915, by the Acting Minister of Public Education with regard to the admittance to Secondary Schools of the children of Jews who have been called into the active army and have received a distinction or of those who have been killed or wounded are more striking.

The Jewish soldiers in the Russian army total 350,000 out of a Jewish population of 6,060,000. They are fighting in the ranks to retain Poland for the Russian crown. They are, nevertheless, subjected by these new laws to the most extraordinary discriminations.

The Jewish population of the British Isles is about 245,000, and over 16,000 are in the ranks. Hundreds have secured medals and three have been honored with the most desired order, the Victoria Cross. The Lord Chief Justice, Baron Reading, a Jew, mobilized the financial resources of the country. The treasurer

of the Red Cross Organization is Lord Rothchild. Hon. Herbert Samuels is a member of the Coalition cabinet. Five Jews are holding positions in the British Cabinet, five are in the House of Lords, six are Privy Councilors, sixteen are Baronets, fourteen are Knights and eighteen are members of Parliament.

In France the total Jewish population is a little over 100,000. Ten thousand of them are in the ranks giving splendid service, on land, sea and in the air. In the regular army there were at the beginning of the war 8 Jewish generals, 14 colonels, 21 lieutenants, 68 majors and 107 captains. General Heymann, the Grand Officer of the Legion of Honor, has been put in charge of a French Army corps. Five Jews are holding important positions in the Cabinet.

The 615,000 Jews in Germany, although without complete social privileges, have borne their full share of the burdens of war. We quote the Rev. S. B. Rohold, pastor of the Christian Synagog of Toronto, in "The Missionary Review."

"German Jews have contributed their full share towards that remarkable display of efficiency, both military and economic, which has astounded the world. In every branch of the social and political life the Jew has left his mark. Karl Marx laid down the scientific foundation of socialism, and Ferdinand Lassalle founded the German Social-Democratic party, and its leaders, up to the present head, Hugo Hassa, were all Jews. The head of the Revisionist party is Edward Bernstein, who, on account of his anti-war views, is an exile in Switzerland. What an irony that the only man who dared to defy the Kaiser in the Reichstag, and vote openly against the German war-loan, and was not beheaded, was Herr Liebknecht, a Jew!"

"One secret of the efficiency of the German armies lies in their wonderful organization of transportation. To a Jew—Herr Albert Ballin—the Kaiser has entrusted the general management of all the German railways, and he is personally in charge of the transportation of all the German troops. This Jew who is not wanted is most desirable now. Iron crosses have been lavished galore on the German-Jewish soldiers."

The Jews in Italy were not emancipated until 1870. They now have a Jewish population of 45,000 and have given to Italy

Baron Sonnino, a Jew, who is the Foreign Minister and who helped to persuade the King to cast his lot with the allies. Signor Luigi Luzzatti is the Prime Minister and served on six previous occasions as Minister of Finance. The Jewish members of Parliament number sixteen and there are fourteen Jewish Senators. The President of the Council of State, Signor Malvano, is the best-hated man in Germany, because he could see through the tactics of its special Ambassador, Prince Von Beulow, and checkmated all his political maneuvers, so that he had to return, a complete failure, to Germany with his Italian wife.

M. Salvatore Barzilai, whom King Victor Emanuel appointed as a Cabinet Minister, is a conspicuous man in Italy today and the late Minister of War, General Otholenghi, is the idol of the Army.

A Jewish Population of 1,313,687 in Austria has provided that country with 180,000 soldiers, including one field-marshal 6 generals, 17 colonels, 15 lieutenant-colonels, 48 majors and 211 other officers.

Fifteen thousand Jews make their homes in Belgium and the first man taken as a hostage when the Germans entered Antwerp was a Rothchild.

Roumania has given evidence of its hostile attitude towards the Jews. Thousands of Jewish refugees who fled before the savagery of the Russian army which invaded Bukowina, sought refuge in Roumania. These were treated with great brutality by Roumanian officials in the border towns. By the famous Treaty of Berlin which Beaconsfield did all in his power to promote, complete religious liberty for the Jews in Roumania was made a condition of independence; but by different subterfuges Roumania has consistently succeeded in evading its obligations, and in spite of protests from other powers, has unceasingly harried the Jews until it seems now as if the complete extinction of the race is the policy. In the summer of 1915, the government issued an order to the administrative authorities of all districts bordering on Austria-Hungary to expel all Jews from the frontier

and send them to the interior of the country. The officials took advantage of this edict to expel not only the refugees but also hundreds of Jewish citizens of Roumania who had been living in the border towns for generations. The Jews were ordered to leave within forty-eight hours and in many cases were not permitted to take their belongings with them.

The catastrophe that befell the Jewish hope in Palestine is very hard to realize. A very conservative estimate states that during the past century half a billion dollars were spent by the different Jewish philanthropists and Jewish colonization and Zionists societies. Forty flourishing colonies have sprung up in the deserts of Palestine and Galilee and though they have been encouragingly prosperous, the Jew now sees his national hope for the country of his fathers vanishing into thin air, and the progress made in the re-habilitation of this sacred soil is suddenly checked to satisfy the conquering ambition of this or the other country.

And towards what end will all this lead to? How can we turn our mind from the thousands of our people who are now moving upon the highlands of Europe? We can see old men, white with the snow of ages, who call to their God to lead them out of these lands of desolation, as He led His children from the Land of Egypt.

The Jews of America realize that the fate of the entire race depends on them. The three million in this country, not directly involved in the great cataclysm, are called upon to perform an historic duty in assuming responsibility for the protection of the whole of their people. American Jewry has not an instant to lose.

One moonlight night Martin Feist of Frankfort, private in an infantry regiment, leaning against the front of his trench in France, let his thoughts travel to his relatives and friends, especially to one comrade killed a short time before by a French bullet. In a letter this Jewish soldier in the trenches sets down these nocturnal meditations in the following poignant lines:—

"I got thinking of all my friends and relations, and above all, of him, the faithful one, with the warm heart and the glowing ideals... His aim to fight even higher toward truth, beauty and goodness.

He was fated not to reach his goal; far from home the bullet of his foe struck him down and brought him to an untimely end. Nothing of him remains to me but the memory of the happy and troubled days for our youth which we spent together... God's ways are inscrutable.

THUS RAN MY THOUGHTS FOR HOURS. THEY STOPPED WHEN I THOUGHT OF THE AWFUL SIGHTS ON WHICH MY EYES HAVE GAZED. YOU STAY AT-HOMES, YOU CANNOT BE TOO GRATEFUL FOR THE GOOD FORTUNE THAT HAS SPARED YOU FROM THE HORRORS OF WAR. OH, YOU RICH PEOPLE, IF YOU WOULD OPEN WIDE YOUR HANDS AND HEARTS TO RELIEVE SUFFERINGS AND MISERY, YOU WOULD SHOW YOURSELVES AS GREAT MEN, GREATER IN YOUR DUTIES AS JEWS. YOU WOULD UNDERSTAND THAT IT IS DOUBLY RIGHT IN THESE TIMES TO SPEND AND GIVE. SOURCES OF REVENUE, TO BE SURE, ARE CUT OFF THIS YEAR; PERHAPS YOU HAVE SUFFERED LOSSES—YET GOD GAVE YOU SO MANY YEARS OF PROSPERITY!"

As if in further persuance of this particular appeal, the late Prof. Solomon Schechter wrote an appeal for funds under date of September 2nd, 1916, at the suggestion of Mr. Nathan Straus. It is a voice from the grave calling upon the Jews of America to do their duty. His closing paragraph reads:

"I therefore appeal to you in the name of God, in the name of our Nation, in the name of real Americanism, in the every effort in the manner indicated to save the remainder of Israel, which can only be accomplished by real and thorough sacrifice on our part."

This is the Supreme Test for the Jews in America, and let us pray unto God that He may give us strength to continue our good work and prove equal to the task.

A CRY FOR MORE HELP

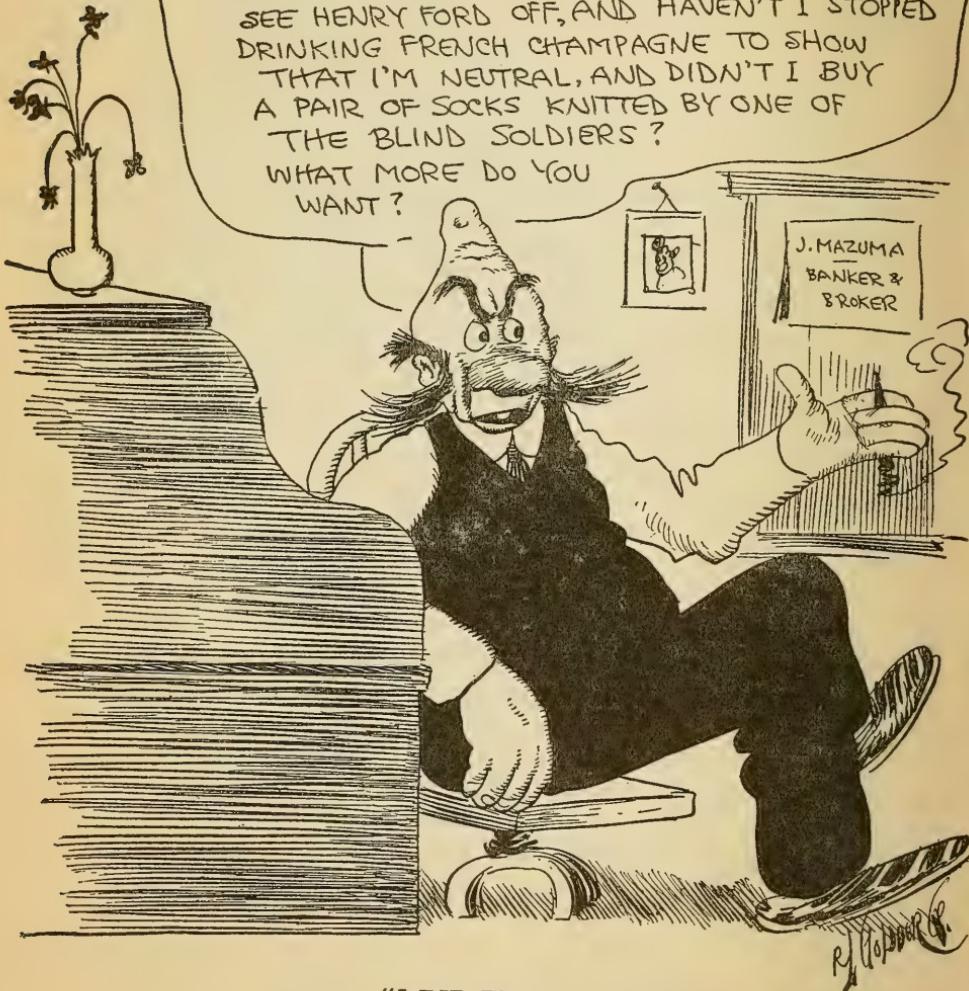
Jacob de Haas.

This has been a great relief year. Never, I promise, have Jews throughout the whole world raised more money for the relief of their fellow Jews and for the relief of others than since the beginning of last Fall. The question which, however, the community will have to face is: Can we raise more than we have raised before? The real suffering caused by the war has only just commenced. Six months ago, for instance, we were told that \$15,000 a month were meeting the needs of the Jews in Palestine. Now we are told that these needs amount to at least \$50,000 a month, and the same proportions hold good throughout the whole of Eastern Europe. Shortage of food and shortage of clothing will make themselves seriously felt because this shortage not only means less supplies, but higher prices. The regulation of prices in different parts of Europe are not as important as they would seem to be—it merely means that limited quantities are sold at the fixed rates. Above this minimum private dealers are getting a quarter for less than a pound loaf. Everyone knows what a pound of bread means; and everybody can gauge the needs of the people in suffering countries when bread costs more than a quarter a pound.

This want and destitution is leading to sickness, and sickness is another source of expense. Those who have taxed themselves to give regularly during the whole period of the war have taken the right attitude. Everyone of us, however, (and this everyone should include every man and every woman and every boy and every girl) should tax themselves regularly in the interest of the relief funds everywhere. As the need will not diminish for at least one year after the war, we may as well make up our minds even that if the war ended immediately that it will be the spring of 1918 before we can begin to be relieved of the responsibilities of raising funds and of giving. It is an immense undertaking, but it is not more than we should be equal to, seeing that we are both prosperous and at peace.

HAVEN'T I DONE ENOUGH FOR THE
EUROPEAN SUFFERERS ALREADY? DON'T
I CRY AT ALL THE WAR PICTURES,
AND DIDN'T I GO DOWN TO THE BOAT TO
SEE HENRY FORD OFF, AND HAVEN'T I STOPPED
DRINKING FRENCH CHAMPAGNE TO SHOW
THAT I'M NEUTRAL, AND DIDN'T I BUY
A PAIR OF SOCKS KNITTED BY ONE OF
THE BLIND SOLDIERS?
WHAT MORE DO YOU
WANT?

"I DID ENOUGH!"

CARNEGIE HALL MEETING

At the Carnegie Hall meeting in New York on Tuesday night, December 22, 1915, a sum of \$715,000 was collected for the war sufferers within half an hour.

The following graphic description of the scene, taken from a newspaper account, shows the great charity and self-sacrifice which animates the Jewish soul at this critical period.

Women began to sob. Men stood up and cried out in anguish. For a time the noise of weeping was so loud that the voice of the speaker was drowned. And then in eloquent words Dr. Magnes told of the wonderful charity which similar appeals have brought forth in other cities. There was a catch in his voice as he asked his audience to come forth and show similar spirit.

Before the ushers could pass up the aisles with baskets men, women and children surged toward the stage. Some dropped on their knees, facing the huge rostrum.

Richly clad women knelt, shoulder to shoulder, with push-card peddlers. Caste and distinction were forgotten. The stoutest hearts were moved.

Men fought to reach the stage so they could empty their pockets. Yellow-backed currency and copper money covered the stage within a few minutes to the depth of three inches.

And amid it all Dr. Magnes continued his appeal. He did not lose the grip which he had on his audience for one second. He worked them into veritable frenzy.

A woman staggered toward the stage. Her hair had fallen over her and tears were coursing down her cheeks.

She wore a Fifth avenue modiste's gown and expensive furs. But she was practically unnoticed in the dramatic scene which was being enacted. Pushing aside many who were on their knees she tore a diamond lavalliere from her neck and passed it to Dr. Magnes.

Other women threw their furs on the stage. Still others tore their rings from their fingers and their jewels from their ears.

Ill-clad working girls gave up trinkets which probably represent weeks of saving. And even then they cried out because they could not give more.

Jewish Philanthropy and the War

By Alexander Brin.

Perhaps never before in the history of Israel did the principle of the Jewish faith, Zedoko tazzil mimoves, "benevolence redeemeth from death," excercise so great a power over the minds and hearts of the members of the Jewish faith as during the past twenty months. It is estimated that the contributions of American Israel toward the Jewish sufferers in the war zone is about \$4,000,000. The great response by the Jewish people of this country to the cry of the countless millions, oppressed and tormented in the Old World, will add an indelible and large-lettered page to the annals of Jewish generosity.

Never before was the American Jew in as true a position to evince his fellow-feeling for his Jewish brother as he has been during the present clash and conflict. The Jews of America have always been foremost in relieving the suffering of their co-religionists. The need for assistance is recognized to be more urgent than ever before in the history of the Jews, because the distress is more widespread, and with the continuance of the war the necessity for relieving the suffering becomes more urgent.

Whoever has read Israel's history knows that from the very beginning to the present day the Jews have been the victims of the greatest cruelties because they have insisted upon remaining staunch to their religion. But these cruelties instead of being decreased with the advance of civilization are increased, even though Jews are among the most loyal and bravest soldiers on the battlefields of all the belligerent countries.

For the first time in the history of the world, a nation, through its government, has spoken out officially in behalf of the suffering Jewish people. President Wilson, acting on the suggestion of the United States Senate, designated January 27, last, as a day for contributions to the relief of Jews suffering from the devastation and hardships of war in European

countries. It was most gratifying to note the liberal response of all classes of people, irrespective of race or creed, to the call for assistance. But what has been done so far is in reality only a drop in the ocean.

It is the sacred duty and obligation of everyone to give as liberally as possible, even though in many cases persons have given three or four times, and generously on each occasion.

Let us bear in mind that America is the only country in the world to whom these unfortunates can appeal in their time of misfortune, and we, who are enjoying all the comforts of peace and prosperity in a land where the Jews are accorded the rights of all other citizens, let us in a spirit of gratitude and thankfulness do all in our power to alleviate the sufferings of our unfortunate brethren in faith, who through no fault of their own have been drawn into this dreadful conflict.

American Israel owes it to herself as well as the unfortunate sufferers to do all in her power to alleviate the misery.

A CHRISTIAN APPEAL

I say it is humanity's debt to the Jew and I appeal to that humanity of the American people, which is the boast, the legitimate boast, the only worth while boast and glory of the American people, which never fails to respond to any human needs, no matter how remote, as it is responding now so liberally and so freely. I appeal to that humanity, that American humanity, to pay promptly, with free and open hand, its debt, its human debt, to the Jewish people in this, their bitter hour and so discharge its indebtedness to its own American human life. In the name of the Christian Church, in the name of civilization, in the name of American humanity, I appeal in behalf of the Jew, who is suffering today—men, women and children—tonight on the other side of the seas.

Bishop David H. Greer.

At Carnegie Hall Meeting, New York.

Relief Work at the Colleges

By Henry Epstein, of Harvard University.

Although not so prominent in the eyes of the public, yet just as nobly as any, did the students of the great American colleges respond to the call for aid. Called upon to contribute to Red Cross Aids, Belgian, French, Polish and English reliefs, not once did the solicitor find the students, Jewish and non-Jewish, to be wanting. After having given for all these, there came the call from our own brethren across the water, a call more touching, and a hundred-fold more piercing. The Jewish student and his non-Jewish brothers once more answered in the truly non-partisan, unprejudiced American spirit. When flowers were sold for the Zionist cause, hundreds of dollars were realized from students at Harvard, while I am informed that similar response was given at Columbia, Cornell and Yale. On January 27, 1916, the National Relief Day, set aside by President Wilson, war relief buttons were sold in Cambridge, as in other places, and the students gave what they had. Not only then, but two weeks later, in the weeks of February 14th and 21st, the college students of Harvard were called upon to make a personal sacrifice for the Jewish War Sufferers. A systematic canvass of the college dormitories yielded about \$200.00 from these already heavily taxed students. I am not aware of such thorough soliciting having taken place in any other institution of learning.

From whatever reports are at hand, it can be safely said, that taking into consideration the collections for Palestine War Sufferers, Jewish Students in Switzerland, and the general Jewish War Relief fund, the great Universities of the East responded in a splendid spirit. The following is but a rough estimate, based upon the reports at Harvard and Cornell, with varying information from other places:

Harvard	\$1500
Cornell (including Ithaca).....	1000
Columbia	800
Yale (excluding New Haven)....	500

Of course it must be recognized that residents of New York who study at Columbia and similarly of New Haven at Yale,

contributed in other collections. The above is, therefore, but a rough estimate, that can safely be taken as a minimum. It cannot be said that advanced learning is making the Jewish student less Jewish. If anything, it is awakening in him the realization of the greatness of his race, with the result that his conscience has emptied his pockets and has opened his heart.

The Cambridge Standard said in an editorial upon this Memorial Book:

"It will serve as a permanent memory of the charitable spirit and philanthropy of the Jews who have responded in this crisis in a manner that has not failed to meet with the admiration and respect of non-Jews. The Chelsea committee should be commended for its good work".

The hatred to the Jew is a Zoological bestial phenomenon. You must combat it arduously for the sake of a more rapid growth of social instincts and social culture.

It is intolerable to see that people that have performed so much of beautiful, wise and necessary things for the world, are living among us oppressed by restricted laws, which in every way limit their right to life, labor and freedom.

Maxim Gorky.

A near solution of the "Jewish Question" evokes a holiday spirit; a feeling of bright, enthusiastic joy.

Leonard Andreieff.

THE WORK IN CHELSEA

By Leo J. Lyons.

By generalizing and stating what the war has done for the Jewry of this country would make a very long and undoubtedly interesting story, but it is but fair to the citizenship of Chelsea to state what the war has done for the Chelsea Jewry. For a number of years, the Chelsea Jews have held a high position in the active work in behalf of their co-religionists in this country as well as the world over.

Since the outbreak of the war this activity has grown in untold volumes. To say that Chelsea is going to undertake a certain kind of work is to prescribe that work with the word "SUCCESSFUL". The unification of our co-religionists throughout the country has been remarkable and no better evidence of this fact was shown than at the Preliminary Conference of the American Jewish Congress held in Philadelphia in March.

The collections for the Jewish war sufferers in Chelsea have been rated among the best, not only in New England, but throughout the country. The co-operation shown by all the organizations, congregations and clubs in this work has been next to remarkable. The individuality of the Jew has been entirely obliterated and the slogan has been "How can we best serve our suffering brothers and sisters"?

Because Chelsea has done such excellent work in the past, it should not at this time, or in the future, lay back and point to what has been accomplished. It should continue this work until our suffering brothers and sisters have been relieved and until peace shall reign for them and theirs.

The young people of Chelsea have before them one of the finest lessons ever taught. They should take up the work from now on and continue success. They should appreciate, most highly, the excellent work done by their elders the last few months and profit by their example.

FINANCIAL REPORT OF CHELSEA

From the beginning of the war till January 27, 1916, the moneys sent by the Committees were:

People's Relief Committee.....	\$4800.30
Central Relief Committee.....	3374.17
American Jewish Relief Committee.....	415.21

After January 27th (President Wilson's Tag Day), the above three Committees combined forming the "Chelsea Jewish Relief Committee", which sent to the respective treasurers up to date as follows:

People's Relief Committee.....	\$4671.00
Central Relief Committee.....	1850.00
American Jewish Relief Committee.....	1315.00
Zionists Provisional Committee.....	800.00

Total.....\$17,225.68

All the moneys are finally referred to the General Distribution Committee which distributes the money proportionally to the different belligerent countries according to their need.

The moneys were collected in the following manner:

Donations of Synagogues.....	\$4,074.17
Mass Meetings.....	775.45
President's Proclamation Day.....	5,897.00
Installations	291.97
Anixter Society.....	840.24
Ball and Memorial Book.....	1,625.75
Labor League Day.....	180.00
Flower Day.....	487.20
Sunday House Collections.....	4,015.08

EXPENSE:

Printing	\$97.23	Total	\$18,186.86
Postage	55.00		247.43
Hall Rent.....	48.50		
Advertising	26.60		
Small Expense.....	17.10		
Telephone & Telegrams	5.00		
<hr/>			
Total.....	\$249.43	Bal. in Treas.....	\$713.75
		Dr. M. A. Gilbert, Sec'y.	

The Jews of Chelsea have worked with commendable vigor to raise money for the aid of their suffering people in the warring nations. Their contributions have been liberal, their labors untiring and no sacrifice has seemed to be too great for them to make in their desire to extend the helping hand. Much credit is due the able and self-sacrificing chairman of the general committee, Mr. David A. Lourie, for his splendid leadership in the successful movement. He not only secured the co-operation of the Jews, but he received generous assistance from a large number of Christian people.

S. H. ROBIE,
Editor, Chelsea Evening Record
and Boston Budget.

Recognition should be here made of the splendid response of the Volunteer Workers, who have labored to make the Relief Contribution in Chelsea so successful.

Under the mask of military requirements, unearld of measures of communal responsibility for uncommitted crimes were adopted against the Jews. — Measures reminding one of the savage times of the dark ages.

Professor Milyukoff.

All things are mortal, but the Jew;
All forces pass away, but he remains.

Mark Twain.

The Jews are among the aristocracy of every land; if a literature is called rich in the possessions of the few classic tragedies, what shall we say to a national tragedy lasting for fourteen hundred years, in which the poets and the actors were also the heroes.

George Eliot.

The Lowly Jew.

So many of the noblest men I've known

Whom I have loved, were Jews, by all revered,
Men in whose simplest actions have been shown,

To live in truth the faith in which they're reared;
Whose ancestors were richly blest by God,

Who were by Abraham and Moses led,
Who o'er that beauty-land of promise trod,

We were by heaven's bounteous manna fed.

There is a race so rich in deed and name,

That I, poor scribbler of this verse, would say
That oft I hang and hide my head in shame

To think that some their ignorance display,
And, since the world condemns, raviles and scorns,

Have persecuted, drove from place to place,
The lowly Jew. And he who wore the thorns,

Who gave his life for all, mas of this race.

Charles L. H. Wagner, in the "Boston Post."

APPEAL

Suffering has been the badge of the Jewish tribe from the time of the dispersion. The massacres of the crusades, the Spanish inquisition, and the Russian oppression are still among the darkest and saddest chapters of history.

Yet we realize that in all our past trials and tribulations, at no time were so many of our people so sorely in need of assistance and relief as at the present. It has been indeed made evident to American Jewry that we three million Jews here should realize our duties and responsibilities and discharge them like Jews and as men with red blood in their veins.

We have answered the call, not however to the full extent that the emergency demands. The Jews in the afflicted lands, whose resources were not entirely destroyed, gave far more liberally than we here, who have not suffered any.

Although the American Jews have raised some five millions of dollars it must be apparent to those who have at all given thought to the situation that this is by no means adequate to meet the needs of present conditions. Many and many more of millions of dollars must be raised. Every Jew, rich or poor should give, give, and give again, even if he must sacrifice something in such giving, until the Distribution Committee will feel that it has at its disposal sufficient funds to properly provide for the emergency. Then, and not until then, shall we have discharged our duties as worthy and sincere Jews and loyal Americans.

Chelsea Jewish War Relief Com.,

D. A. LOURIE, Chairman.

"GIVE"

Hear! O, Israel!

It is the prayer of millions of our unfortunate
Jews who call upon us for succor and help.

Let us sound the Shofar of Hope

Let us until the end of this war

Give! Give! Give!

Think of Poland and her Tortured Jews,
Twixt Goth and Cossack hounded, crucified;
On either frontier, e'en the Pale denied,
Wand'ring with bloodied staff and broken shooes.---

Israel Zangwill

JEWS SUFFER MOST.

"Of the various theatres of war, that portion of eastern Europe in which more than two-thirds of the Jewish population of the world is concentrated has been the worst sufferers. After the first sweep of invasion over Belgium during the first month of the war, the civil population of that country has been comparatively immune against the actual horrors of battle. But Poland, whose population is one-third Jewish, Galicia and Bukowina, where the ratio is only a little less, have been devastated by the forward and backward surge of armies. The fate of the Polish Jews has been made harder by the persistence of racial animosity in the midst of war, and the continuance of the benighted Russian policy of treating the Jewish population with hard suspicion and of making them the scapegoat in times of adversity."

—Editorial, New York Evening Post.

On behalf of a people, stricken as no children
of man ever were, we beg:

***"Bread for the Living --
Shrouds for the Dead!"***

The Peoples's Relief Committee is Represented by
Delegates of the following Organizations:

Anixter Society
Ponevizer Society
Labor League
Poale Zion
Socialist Party
Independent Workmen's Circle
National Workmen's Alliance
Carpenter's Union
Plasterer's Association
Painter's Union
Young Men's Social and Athletic Club
Kiever Society
Kooplishker Association
Star of Chelsea Lodge, I. O. B. A.
Alexandreyer Society
King David Lodge, I. O. B. A.
Chelsea Zionist Association
Chelsea Woolen Rags Sorters Union
New Chelsea Lodge
State of Mass. Lodge
Independent Progressive Association
Pride of Chelsea Lodge
Sons of Abraham
Bricklayer's Association

Compliments of
Hon. James H. Malone
Mayor

Beacon Trust Company

Two Offices: { 20 Milk Street
                          3 So. Market St.

Capital and Surplus, \$1,600,000.00

Deposits, - - - - \$13,000,000.00

DIRECTORS:

Seth K. Ames	Charles R. Gow
Melville L. Cobb	Robert F. Herrick
Amos S. Crane	Ira G. Hersey
Frank W. Crocker	Charles B. Jopp
J. Henry Fletcher	Edmund S. Kelley
Walter S. Glidden	Thomas Lahey
George H. Lawrence	Edward A. Rich
Henry H. Learnard	Donald H. Smith
Andrew J. Peters	Henry B. Sprague
George H. Poor	Philip Stockton
Joseph O. Proctor, Jr.	M. J. Sughrue
John Phillips Reynolds	Frank W. Wyman
	Henry D. Yerxa

OFFICERS:

CHARLES B. JOPP, President.

C. L. BILLMAN, Vice-Pres. & Treas.   GEORGE H. POOR, Secretary

F. B. LAWLER, Vice-Pres.   ROBERT G. SHAW, Jr. Asst. Treas.

A. S. NELSON, Asst. Treas.

For convenience of Depositors Our Faneuil Hall Branch Office
is Open to Receive Deposits Saturday Evenings 7 to 10 o'clock.

INTEREST PAID ON DEPOSITS \$300 OR OVER

Compliments of
Israel Feinberg

Tremont Trust Company

"THE BANK OF SERVICE"

---

14 State Street

194 Washington Street

BOSTON, MASS.

Total Assets \$1,500,000.—

OFFICERS

ASA P. FRENCH

President

GILBERT H. NOYES

Vice-President

SIMON SWIG

Vice President

WINSLOW P. BURHOE

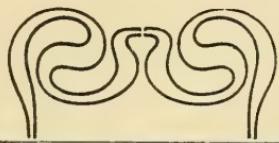
Treasurer

JOHN W. COUGHLIN

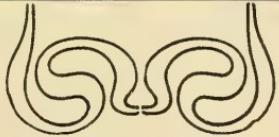
Vice President

CHARLES FLEISCHER

Secretary

Compliments of
M. Salter & Sons
Woolens
Chelsea, Mass.

COMPLIMENTS OF

Anixter Society

CHELSEA, MASS.

COMPLIMENTS OF
Y. M. H. A.
CHELSEA, MASS.

Compliments
of

Honefizer Progression Ass'n

Chelsea, Mass.

COMPLIMENTS OF
Carpenters Union, Local 937
CHELSEA, MASS.

ORGANIZED APRIL 10, 1906, WITH 37 MEMBERS

NOW IT HAS 250 MEMBERS

Scale of wages was raised from \$3.28 to \$4.80 per day

It pays accident benefit \$6.00 per week

Compliments of

Socialist Party

CHELSEA BRANCH

*The Workmen's Sick and Death
Benefit fund of America counts 400
Branches with a Membership of 50,000.*

Its assets of liabilities amounts to 1,000,000.

It has a free bed in the Mass. Homeop. Hospital for its members.

— ::::: —
Initiation fees are:

Age 16 to 20.....	\$3.25	Age 30 to 40.....	\$5.25
Age 20 to 30.....	\$4.25	Age 40 to 45.....	\$7.25

For further information write to

No. 1 THIRD AVENUE, New York, City.

— or —

G. ABRAMSON, Sec'y of Br. 96

143 Orange Street

Chelsea, Mass.

Compliments of

A. Lobel

Koopishker Association

All those who look for sociability, at the same time to have benefit in time of sickness, join this society.

The Payments Are But 50 Cents a Month.

We meet every 2nd and 4th Sunday eve. in month.

at 220 BROADWAY.

You are welcome to our meetings.

For information apply to our Secretary

S. JOSEPH

97 Chester Avenue

Chelsea.

Compliments of

Painters Union, Local 623

OF CHELSEA, MASS.

BROTHERHOOD OF PAINTERS

PAPERHANGERS OF AMERICA

Compliments of

BAY STATE LODGE, No. 532, I. O. B. A.

108 Park Street

Chelsea.

For information apply to

N. ROSENBERG, Secretary

213 Belmont Street

Everett

Compliments of

P O A L E Z I O N

124 Arlington Street

CHELSEA.

Compliments of

BETH ISRAEL HOSPITAL ASSOCIATION

Chelsea Auxilary No. 2.

Compliments of

**C H E L S E A Y O U N G
Z I O N I S T S**

Org. 1910

Harry S. Ettlinger, Director.

Compliments of

**N E W C H E L S E A
L O D G E**

Chelsea.

Compliments of

HAND IN HAND SOCIETY

CHELSEA, MASS.

Compliments of

MENORAH ZIONISTS OF CHELSEA

Meets every Sunday afternoon, at Y. M. H. A. Auditorium.

Compliments of

Mrs. T. ANDELMAN

55 Millet Street

- - - - -

Dorchester, Mass.

Compliments of

**Judean Social and
Athletic Club**

CHELSEA, MASS.

Compliments of

KIEVER SOCIETY

Chelsea

Compliments of

*1st Roumenian Sick
Benefit Association*

Compliments of

**SONS OF ABRAHAM
LODGE**

I. O. B. A.

Compliments of

**BRICKLAYERS
ASSOCIATION**

Compliments of

**PLASTERERS
SOCIETY**

Compliments of

SUFFOLK LODGE
I. O. B. A.

Chelsea

Compliments of

Star of Chelsea Lodge

I. O. B. A.

Compliments of

CATHOLIC CITIZEN

Compliments of

CHELSEA EVENING RECORD

Compliments of

TOWER & HARNEY

FLORISTS

440 Broadway

Chelsea.

Compliments of a Friend

Tel. 861 Chelsea

Room 1

S. S. EISENBERG

Engineer and Architect

5 Everett Avenue

Chelsea, Mass.

Tel. 446-M Chelsea

Dr. H. S. WHITE

DENTIST

446 Broadway

Chelsea

Cor. Fifth St.

Over Brdw'y National Bank

Tel. Chelsea 581-J.

M. SNOW & SONS

Wholesale & Retail

Butter, Cheese and Eggs

Smoked Fish and Fancy

Groceries

Teas & Coffees a

Specialty.

56½ Everett Ave.   Chelsea

Compliments of

ISAAC WATCHMAKER

---

262 Washington Street

Boston

Compliments of

S. E. PAULINE & CO.

5 Everett Avenue

Chelsea.

Compliments of

SAMUEL WASSE

19 Everett Ave.

Chelsea.

Compliments of

CHELSEA GAZETTE

Compliments of

Dr. DAVID I. WOLPER

Chelsea

Compliments of

JAMES BLOOMBERG

294 Broadway

Chelsea

Compliments of

TUCH & BLOOM

336 Broadway

Chelsea

Compliments of

I. BACHRACH

86 Spruce Street

Chelsea

Compliments of

MARKELL--WESTON

DRUG CO.

Chelsea Sq.

Chelsea.

Tel. 1433-M. Chelsea

M. GRUZEN
LADIES' AND GENT'S FURNISHINGS

and all kinds of Fancy Dry Goods
Also Agent for Singer Sewing Machines

67 Everett Avenue

Chelsea, Mass.

Compliments of

C. W. FREEMAN, Druggist
STORES AT

Bellingham Sq. & Cary Sq.

Chelsea, Mass.

Tel. Chelsea 1433-W.

GOLDMAN & FREEDMAN
RUSSIAN - AMERICAN TICKET OFFICE

Steamship and Railroad Ticket Agents
for all lines.

Money sent to all parts of the world.

65 Everett Avenue

Chelsea, Mass.

Compliments of

STANDARD PRESS

Union Printers

Work done satisfactory and
reasonable.

Society Printing a Specialty.

18 EVERETT AVENUE

Chelsea, Mass.

Compliments of

S. NATAUPSKY & CO.

Wholesale and Retail
dealers in

FRUIT AND VEGETABLES

Also Fresh Fish

121 Arlington St., Chelsea

Compliments of

ISADORE WINTMAN
BANKER

71 Everett Avenue

Chelsea, Mass.

Tel. 1139-W.

Tel. Connection

W. WEINSTEIN

Photograph Studio

Cor. Everett Ave, Walnut &

Third Streets

Chelsea.

Tel. Chelsea 1361-R.

KATZMAN BROS.

Boots, Shoes & Rubbers

Agents for W. L. Douglas and

Regal Shoes.

63-69 SECOND STREET

Chelsea, Mass.

Compliments of

ROSE THE TAILOR

10 EVERETT AVENUE

Chelsea, Mass.

Tel. 74-M.

Compliments of

Marshall's Lunch

438 Broadway

Chelsea

Bellingham, Sta.

Compliments of

J. SLOTNICK

CONTRACTOR AND BUILDER

10 Lawrence Street

Chelsea.

Compliments of

PHILIP SNEIDER

FINE FOOTWEAR FOR THE
ENTIRE FAMILY

112 Arlington St. Chelsea.

Compliments of

B. CUTLER & SON

JUNK DEALERS

2nd Street Chelsea

Compliments of

KATZ BROS.

GROCERIES & PROVISIONS

26 Everett Ave. Chelsea

Compliments of

G. WOLPE

ROOFER

35 Hawthorn St. Chelsea

D. Grossman O. Sterman

NEW ENGLAND

CONTRACTING CO.

BUILDING WRECKERS

Chelsea

Compliments of

Mrs. Fannie Grossman

37 Central Ave. Chelsea

Compliments of

J. MESSERMAN

MASON

Chelsea

Tel. Haymarket 2511-W.

HOFFMAN & CO.

Manufacturers of

FINE COATS

4-6 Alden Court, Boston, Mass.

Compliments of

Chelsea Watch Hospital

434 Broadway

Chelsea

Tel. 769-J Chelsea

Ellis Gordon

The Shop that
Makes Good
Gordon's

Bellingham Square Chelsea, Mass.

PHILIP MILLER

LUNCH ROOM AND

DELICATESSEN

36 Everett Ave.

Chelsea

Compliments of

LOUIS LEVIN

HOUSE FURNITURE

347 Broadway

Chelsea

Compliments of

New York Restaurant

G. STERENSTEIN, Prop.

46 Everett Ave.

Chelsea

Compliments of

MAX CARVIN

VIENNA RESTAURANT

16 Everett Avenue

Chelsea

Compliments of

HARRIS POORVU

REAL ESTATE & MORTGAGES

18 Tremont St.

Boston

Compliments of

Miss M. KOLEMAN

FANCY DRESSMAKER

5 Everett Ave.

Chelsea

Compliments of

A. K. MANN

PLUMBING SUPPLIES

Broadway

Chelsea

Compliments of

Niman Freedman

Compliments of

H. TIGER

Chelsea

Compliments of

New England Glass Co.

L. SNIDER, Prop.

73 Arlington St.

Chelsea

Compliments of

W. RODMAN

Wholesale

CIGARS AND TOBACCO

Chelsea Sq.

Chelsea

Compliments of

JOSEPH KLEIN

Compliments of

Dr. H. T. WHITE

DENTIST

466 Broadway

Chelsea.

Compliments of

I. H. BUKOFF

Merchant Tailor

45 Everett Ave.

Chelsea.

Compliments of

DAVID FEINBERG CO.

RUBBER DEALERS

11 Broadway

Chelsea.

Compliments of

FRANK HIRSHMAN

METALS

Boston.

Compliments of

ISAAC BORNSTEIN
WOOLENS

Chelsea.

Compliments of

J. BLOOM
WOOLENS

Chelsea.

Compliments of

M. RUBIN & CO.

CHELSEA.

Compliments of

BARNETT ROGOVIN
Contractor and Builder

County Road

Chelsea.

Compliments of

H. COHEN CO.
METALS

Second Street

Chelsea.

M. ZAFF

BAGS

Second Street

Chelsea

Compliments of

GORDON, GOOSE & GERBER
METALS

Second Street

Chelsea.

Compliments of

WOOLENS

H. KARP

Chelsea

Compliments of

RAZIN & GASS

WOOLENS

Chelsea

Compliments of

LOUIS LEVIN

PAINTS AND WALL PAPER

13-15 Everett Ave.

Chelsea

Compliments of

BERKOWITZ BROS.

CLIPPINGS

Chelsea

Compliments of

B. Greenglass & Son

BAKERY

Chelsea

Compliments of

H. CUTTLER

BAGS

Chelsea

Compliments of

A. STEINMAN

METALS

Chelsea

Compliments of

J. FABER

METALS

Chelsea

Compliments of

**Schechter, Weinstein &
Bekerman**

RAGS

Chelsea

Compliments of

L. CUSHING

WOOLENS

Chelsea

Compliments of

James Rosenfield & Co.

METALS

Chelsea

Compliments of

H. Rubinstein

METALS

Chelsea

Compliments of

ROSENBERG BROS.

WOOLENS

Chelsea

Compliments of

OSCAR CUTTLER

METALS

Chelsea

Compliments of

**N. E. SMELTING &
REFINING CO.**

METALS

Chelsea

Compliments of

M. FATELMAN

WOOLENS

Chelsea

Compliments of

**G. ROZEN
BUILDER**

Chelsea

Compliments of

KAPLAN & SPACK

METALS

Chelsea

Compliments of

Rosenblatt & Son

WOOLENS

8 Spruce Street

Chelsea

Compliments of

Cuttler & Brickman

BAGS

Chelsea

Compliments of

Klivansky & Rubinov

Chelsea

Compliments of

James J. Breath

Cor. of Cross & Park Sts.

Chelsea

Compliments of

Towle & Collins

52-54 BROADWAY

Chelsea

Compliments of

C. Keefe & Connely

Chelsea

Compliments of

PHILIP MARGET

Chelsea

Compliments of

H. GOLDBLATT

Chelsea

Compliments of

D. NORVITZ

Chelsea

Compliments of

Fifth Street Wine Co.

13-15 FIFTH STREET

Chelsea

Compliments of

JOHN E. HART

Chelsea

Compliments of

Fitzpatrick & Smith

ALES, BEERS, WHISKEYS,
WINES, CORDIAL and BOTTLED
GOODS OF ALL KINDS.

975 Broadway

Chelsea

Compliments of

N. SIMONS

WINES and LIQUORS

3232 Washington St.

Boston

Compliments of

J. J. DOHERTY

Dock Sq.

Boston

Compliments of

Harry Beiserman

106 Poplar Street

Chelsea

Compliments of

Joseph Ankin

54 Everett Aevnue

Chelsea

Compliments of

S. GOLDSTEIN

PLASTERER

Chelsea

Compliments of

Jacob Schwartz

9 Ash Street

Chelsea

Compliments of

M. ROLL

78 Addison St.

Chelsea

Compliments of

J. Greenstein

148 Arlington St.

Chelsea

Compliments of

Shugrew & Connelly

Chelsea

Compliments of

Fitzgerald & Sloane

Chelsea

Compliments of

J. W. KENNY

Chelsea

Compliments of

A. L. KIERNAN

Chelsea

Compliments of

Hubbner & Claffey

Chelsea

Compliments of

J. ZECHA

Liquor Dealer

Chelsea

Compliments of

JOHN A. GREEN

Liquors

Chelsea

Compliments of

IVAN SCHONBACH

Chelsea

Compliments of

LEONARD & MARTIN

Chelsea

Compliments of

DORFMAN & RUBIN

Chelsea

Compliments of

MAX COHEN

Chelsea

Compliments of

J. LIPP

Chelsea

Compliments of

M. A. MURRAY

Chelsea

Compliments of

Martin P. Goode

Chelsea

Compliments of

McDONALD BROS.

Chelsea

Compliments of

Marcel Mekelburg

WINES and LIQUORS

51 Fifth Street

Chelsea

Compliments of

D. J. O'CONNELL

Chelsea

Compliments of

Thomas I. McGerney

Chelsea

Compliments of

Kopelman & Kopelman

Wines and Liquors

Chelsea

Compliments of

MORRIS WHITE

Chelsea

Compliments of

J. J. POWER

Chelsea

Compliments of

CHELSEA WINE CO.

7-9 CROSS STREET

Chelsea

Compliments of

LOUIS H. RESNICK

Compliments of

BOSTON BEER CO.

BOSTON

Compliments of
MEMBERS OF THE BAR

Bernard Beerman

Maurice Caro

Simon Cohen

E. Philip Finn

Harry Finestone

Maurice Jacobs

Abraham H. Klubock

Joseph M. Levenson

David A. Lourie

Samuel Markell

Harry Mann

Simon B. Stein

Maurice Tobey

Jacob Weinberg

Compliments of Physicians

Dr. A. Davidson, 155 Chestnut Street.

Dr. George Garry, 162 Chestnut Street.

Dr. Maurice A. Gilbert, 199 Chestnut Street.

Dr. Elias Goldberg, 198 Chestnut Street.

Dr. M. Golob, 270 Chestnut Street.

Dr. Henry Jelen, 93 Washington Ave.

Dr. H. B. Myers, 174 Chestnut Street.

Dr. L. J. Palmer, 131 Shurtleff Street.

Dr. J. T. Pollock, 212 Chestnut Street.

Dr. George Reinhertz, 170 Chestnut Street.

Dr. C. H. Wilson, 234 Chestnut Street.

Compliments

David Grossman	Morris Quint
Nathan Kramer	L. Fuhrman
Mrs. A. Levovsky	S. A. Leventhal
Mr. & Mrs. O. Sterman	Rubin & Covitz
Sarah Gas	P. Goldberg
Samuel Barbesh	Annie Klitzman
Arthur Kovitz	A. Gorshell
Pearl Zaff	New York Sale Co.
Julius Cohen	Ingerman Bros.
Eli Zeichick	S. Sanitzky
I. J. Rosenberg	Modern Restaurant
Jennie Schwartz	Kornetsky Bros.
Nathan Reback	K. Disler
Mrs. Stoneberg (Hingham)	Mrs. Annie Barr
M. Barry (Hingham)	I. Rich
Louis Cohen	A. Moldau (Malden).
Philip Fisher	Samuel Weinstein
B. Goldman	Freedman & Abramovitz
B. Schwaren	Meyer Rosenstein
C. Paulinger	D. Feinglass
David Goodman	M. Goldstein
Eli Ablovitz	M. Koplovitz
H. Goodman	K. Kaminsky
Rose Adler	Isenberg Bros.
Mrs. B. Portnoy	I. Schwartz
Ida Rosenfield	M. Shepard
J. Silverman	J. Arenson
B. Licher	S. Malatzky
Morris Wolfson	J. Yaffe
I. P. Gordon	I. Weiner
J. Greenberg	I. Grood
Max Patrick	Turkanis Pharmacy
Louis Fulman	D. Badin (Everett)
J. Dorfman	Mrs. J. Berston

Compliments (Continued.)

Dr. N. Chernovsky	Abe Sigelman
Mrs. W. Ger	N. Sneider
Morris Berman	Marshall's Lunch
Morris Rubin	Samuel Sweet
H. Berman	H. S. Pecker
A. G. Rovner	Morris Woodrow
W. Gray	Mrs. Etta Doris
Samuel Gerstein	Irving Malkin
Annie Ger	Minnie Hurvitz
Lena Minsk	Lizzie Yaffe
R. Minsk	B. Katzman
Ruth Davis	J. Kriteman
W. Hoffenberg	H. Weinberg
L. Licher	M. Borkum
S. Simont	Arlington Cleaning Co.
M. Rosen	S. Barishoff
Harry Paul	M. Barash
A. Baginsky	J. Saslavsky
Frank Zorfas	S. J. Miller
Mrs. B. Zeff	M. Clesner
Ida Pansky	Harry F. Smith
M. Kushman	H. Rosenberg
Max Dorfman	H. Tiger
D. Aptaker	J. Schwartz
R. L. Tolz	I. Doris
Morris Stone	M. Zeff
S. Arthur Shaw	P. Bloomberg
Wolf Ger	H. Estreich
M. K. Rosenstein	M. Setzel
William Baron	M. Berlin
M. Feinsilver	O. Levitzky
D. Schafer	S. Ringer
Harry Clayman	B. Berger
Isadore Gould	
Abraham Katz	
J. Nankin	
Sam Ostroff	
Eli Davidson	
A. Krasnekowitz	

Compliments of

SISTERS OF LORD BEACONSFIELD LODGE,
No. 554, I. O. B. A.
EAST BOSTON, MASS.

Compliments of

**Independent Progressive
Association**

Compliments of

PRIDE OF CHELSEA LODGE,
I. O. B. A.

Compliments of

KING DAVID LODGE

Compliments of

PROGRESSIVE LODGE 53,
I. H. OF A.

Compliments of the

Ernesto Nathan Lodge, No. 659
Independent Order Brith Abraham

Jewish National Workers Alliance

אַיְדִישׁ נָצִיאָנָאַלֶעָר אַרְבִּיטָעָר פֻּעֲרַבָּאנֵד
74 בְּרַעַנְטֵשׁ
טְשׁ עַלְמָעַ, מָסָם.

דער איד. נָצִיאָנָאַלֶעָר אַרְבִּיטָעָר
פֻּעֲרַבָּאנֵד פֿוֹן אַמּוּרִיקָה, אַיז בָּאַ-
זִוְרֶת אַוְיפָּה ווַיְסֻעַנְשָׁאַפְּטָלִיכָּע אַינְשָׁוּ-
רָעָנָם סִיסְטָעָמָע. בַּעֲקָאנְט אַונְטָעָרָין
נָאָמָעָן "אַמּוּרִיקָהן עַקְסְפִּירָעָנָם
טִיבָּלָה". מִיר צָהָלָעָן אוּיךְ קְרָאַנְקָעָן
אוֹן קָאנְסָאַמְפְּשָׂאָן בְּעַנְעָפִיט.

דער אַיְדִישׁעָר נָצִיאָנָאַלֶעָר אַרְבִּיטָעָר פֻּעֲרַבָּאנֵד גַּעַחַמָּת
אוֹיפָה מַעֲמְכָעָרָם פֿוֹן 18 בִּיו 60 יַאֲהָר.

אוֹנוֹעָר בְּרַעַנְטֵשׁ מִיטָּעָט יַעֲדוֹן 1-טָעָן אוֹן 3-טָעָן זָוְנְטָאָג פֿוֹן מָאָנָאָט,
אוֹם 10 אַוְהָר מַאְרְגָּעָנָם, אַיז 124 אַרְלִינְגְּטָאָן סְטוּרִיט.

נָאָר אַינְפָאַרְמִישָׁאָן ווְעַנְדָּעַט זִיךְ צָום סַעְדָּעָטָאָר פֿוֹן אוֹנוֹעָר בְּרַעַנְטֵשׁ
סָ. זָאַלְאָזְニָק, 180 אַרְלִינְגְּטָאָן סְטוּרִיט, טְשְׁעַלְסָעָן, מָסָם.

COMPLIMENTS OF

Chelsea Zionist Association

דער אינדעפֿענדענט אַרְבִּיטָרֶרֶס רֵינְג

ברענטש 24 אַהֲרֹן טְשֻׁלְּפָע

אייז אַ ברענטש פֿון דעם איינציגען אַינדעפֿענדענט אַרְבִּיטָרֶס אַרדען, וועלכער צָאַהְלָטָ קְרָאנְקָעָן בענעפֿיט 10 דָּאַלָּאָר אַ ווֹאָךְ פֿאָר 15 ווֹאָכָעָן דִּירָעָקָט פֿון טְרוּעוֹשָׂוִי פֿון אַרְדָּעָן. קְאַנְסָאַמְפְּשָׂאָן בענעפֿיט 10 דָּאַלָּאָר אַ ווֹאָךְ פֿאָר 19-13 ווֹאָכָעָן אַ חְוִין קְרָאנְקָעָן בענעפֿיט.

— אַינְשְׁוּרָעָן 1000 דָּאַלָּאָר. —

די צָאַהְלָונְגָעָן זְיוּנָעָן די בִּילְגָּסְטָע אַיְזָן פֿעָרְגְּלִיךְ מִיטָּעָן אַרְדָּעָן. מִיר מִיטָּעָן יְעָדוֹן 2-טָעָן—4-טָעָן ווֹנְתָאָגָן פְּרִיה אַיְזָן 19 עַוּוּרָעָט עַוּוּעָן.

H. TATILMAN, Secretary

65 Poplar St., Chelsea.

Chelsea Ladies' Aid Society

אונזער פרוייען הילפס פעראיין

איין איינְזָעָן מאַנְאָטָעָן פֿון אַיהְרָע עַקוּוּסְטָעָן הַאטָן די שְׁוִין אַיבָּעָר 170 מעַמְבָּרָם. אַיהְרָע אַוְיפְּגָּאָבָע אַיְזָן צָו אַוְיסְטָרְעָקָעָן אַחְאנְדָן פֿון הַילְפָעָן צָו אַיהְרָעָן מעַמְבָּרָם אַיְזָן צִיְּתָן פֿון נּוֹיְט אַוְן קְרָאנְקָהִיטָן. מִיר צָאַהְלָעָן קְרָאנְקָעָן בענעפֿיט אַוְן גִּיבָּעָן דָּאַקְּטָן טָאָרָרָפְּרִיָּן. די דִּוּם אַיְזָן זְעהָרָ קְלִיָּן.

פֿאָר אַינְפְּאַרְמִיּוֹשָׂאָן שְׁרִיבָּתָן צָו

L. MILLER, Rec. Sec. 108 William St., Chelsea,

Mrs. E. HOFFMAN, Fin.-Sec'y. 88 Arlington St.,
Chelsea,

לייבאר ליאוּג אַינָה.

ברענטש 36 אָף טשעלסיע

צָהָלֶת קְרָאָנְקָעָן בְּעִנְעֵפִיט 6 דָלְלָאָר אָ וּאָךְ פָּאָר
15 וּאָכָעָן אַיְן יָאָחָר. קְאַנְסָאַמְפְּשָׂאָן בְּעִנְעֵפִיט 10
דָלְלָאָר פָּאָר 14 וּאָכָעָן אֹן עַקְסְטָרָא 12 אָ וּאָךְ
פָּאָר 25 וּאָכָעָן סָאנִיטָאָרוּם.

מְעַמְבָּרָם וּוְעַרְעָן אַרְיִינְגְּנוּמוּן אַיְן עַלְטָעָר פּוֹן
18 בֵּין 40 יָאָחָר.

מִיטָּעַט יַעֲדָעַן 1-טָעַן אֹן 3-טָעַן זְוַתָּאָג אַיְן מַקְנָאָט.

אוֹנוֹעָרָע מִיטָּינְגָם זְוַיְנָעַן אָפָעַן פָּאָר יַעֲדָעַר בְּעוֹזְכָעָר.

ווען איהר געהט צום גראסער אדרע אין לאנטש רום
קוייפען ברויט זעהט או דיעזער לייבעל זאל זיין
אויפגעקלעפט.

זoit פארזיכטיג פאר פאלשע לייבעלם.

מייט בעסטען גרים פון אלע מעמבערמ פון דער בעקער
יוניאן, ברענץש 45.

SAM FRIED, President
B. REISMAN, Secretary
I. ROSS, Treasurer.
S. WITTKIN, Delegate

קאמפלימענטס פון

וואולען רעגס, סארטערם אונ פיקערם יוניאן
אָפּ טשעלסיע

ד. נאלדשטיין, ארגנאניזער

קאפלאן, טשערמאַי

Compliments of

Joseph O'Neil

Compliments of

John H. H. McNamee

83 Summer Street

Boston, Mass.

Compliments of

Mr. B. PORTNOY

Everett, Mass.

Compliments of

LIBERTY LODGE

No. 25, U. H. of A.

Compliments of

**HEBREW FREE
SCHOOL**

הערצער טויזענד — און איין זועטאנ
טויזענד הייזער — און איין טהיר;
אלע, אלע — איין פערקלאנגענער
קראנקער יתומ זענען מיר ! ...

ברידער, שועטער, האט רחמנות !
גרוים און שרעליך איין די נויט —
גיט די טויטע אויפ תכרייכים,
גיט די לעבעדיגע ברויט ! ...

.3

שטראמען בלוט און טיכען טרעהרען
זידען, פלייסען אהן א שייער ...
אימתומות קוקט אין פענסטער
און דער הוונגען קלאפעט אין טהיר ...

שלאָפ איין אונגען האנד צו שטרוייטען,
שטארק און שווער איין אונגען שמארץ ...
קומזשען, דו, מיט טרייסט און ליעבען,
גוטעם, הייסען יודיש האָרין !

ברידער, שועטער, האט רחמנות !
גרוים און שרעליך איין די נויט —
גיט די טויטע אויפ תכרייכים,
גיט די לעבעדיגע ברויט ! ...

האט רחמנות

.1.

שטראמען בלוט און טיבכען טרעהרען
זידען, פלייסען טיעפ און ברויט ...
אונזער אלטער, גרויסער אומגליק
האט זיין האנד אויפ אונז פערשרויט.

הערט איהר דארט, ווי מוטערם קלאגען
און פון קינדער דאס געשריי?
טויטע ליגען אויפ די גאסען,
קראנקע פאלען נבען זוי ...

ברידער, שוערטער, האט רחמנות!
גרוים און שרעליך אייז די נויט —
גיט די טויטע אויפ תכרייכים,
גיט די לעבעדייגע ברויט! ...

.2.

פון דער וויאטען שוער צו פיהלען;
ווײיטע טרעהרען — פרעמד געוויזן,
ווײיטער אומגליק — פרעמדער אומגליק,
פרעמדעם בלוט ... ניין, ברידער, ניין!

הימעל נקמה נעהמען... ער האט איהם געוועהן יעאט דעם "זוויסען רבוי" וויע ער קרייכט ארויס פון א ווינקעל, אטיאט פון יונגעם ווינקעל אווע פערשפּרויט זיך איבערן' הימעל, ער האלט די אונגען פערנלייזט, ער שוואָריזאָפּעל בעהאלט זיך אונטער דעם הייטעל אוון קוּקט אויף איהם שטאָרָק אוון אונבעווענְלִיך אווע די ליפען מַוְרַמְּלָעָן, מַוְרַמְּלָעָן אָונְפֶּרֶשְׁטָעֵנְדְּלִיכּוּ וְעַרְטָעָר אָוּן דער וויסער באָרד אָרוּין, אוון אָט צופּאָלְטַד די באָרד פון "זוויסען רבוי", דאס גאנצע פְּנִים צופּאָלְטַן אוון וואָרְפְּט זיך אויף די קעָפּ פון די רוסישע סַאַלְדָּאָטָעָן.

אוון קוּים אוון אייזן פְּנִים צופּאָלְעָן — זעה, און אנדער "זוויסען רבוי" קרייכט אָרוּין פון אוון אנדער ווינקעל, אט געהט ער, געהט ער, ער וויט באָלְד אַנְקוּמוּן זיך איהם... וואַסְּלִיל'ן אַיז בעפּאָלְעָן אוֹאָן אַנְסְּטַט, אוֹז ער האט אַיְנְגָּעָקָּרְטַשְׁעָט דעם קאָפּ אַיז דער ער אָוּן אַיְבָּרְגָּעְנְגָּבָּעָן זיך דעם "זוויסען רבוי", אוון זיינע ליפען האָבָּעָן גַּעֲמָרְמָעָלָט אָונְאַיְפָּהָרְלִידָּה: "גַּנְתָּה האָבָּרְגָּמָנוֹת, גַּנְתָּה האָבָּרְגָּמָנוֹת!"

נור אַיז דער "זוויסען רבוי" דורךעפּלוּיגָעָן לְעַבְעָן זַיְוִין קאָפּ, ערנְגָּעָן אַנְדְּרְשָׂיוֹא אַרְאָבְּגָּעְפּאָלְעָן, וואַסְּלִיל ווְאַגְּט זיך אָוּצְּקוּקָעָן. די נַאֲכָט אַיז אַ פִּיכְבּוּטָע, די ער פָּאָרְטַע, אוון פון אַיְבָּרְגָּל שְׁטִינוּגָּעָן אוֹיף "זוויסען רבוי", זיך געהמען זיך אַיז אַיְנְגָּעָר דעם אַנְדְּרָעָן בַּיִּדְעָנְדָּר אָוּן פְּלִיהָעָן צַוּזָּאָמָעָן. אַיז יעדען ווינקעל זיינען זיך דָּא, אוֹז אַט קוּמוּן זַיְוִין אַיז צַוְּאָהָם, פון דער הוֹיָיט אַיז אַיְסְּנָעְוָאָקָּסָעָן אַ "זוויסען רבוי", ער שְׁטַעְתָּהָט פָּאָר אַיְהָם אוֹן קוּקט אוֹם אַיז מִיט זיינע שְׁטָאָרְנְדִּיגָּעָן אַוְינָעָן. וואַסְּלִיל'ן צַיְטָעָרָעָן די הענה, ער וואָרְפְּט אַוּוּקָעָן די בִּקְסָמָעָן פון די הענה, אוֹז מִיט אַיז אַגְּסְּטְּגָּעְשָׂרִי שְׁרִוִּיט ער אוֹיס צַו די חֲבָרִים:

— חֲבָרִים אַנְטְּלְוִיפְּט, ער "זוויסען רבוי" געהט!

— ווּער אַיז ער אַזְּעַלְכְּבָּרָעָן?

— אַיְהָר ווְיִסְטָמַט נִיט ווּער דער "זוויסען רבוי" אַיז? זעהט, זעהט, ווְיִזְטָמַט וואַסְּלִיל די ווּיסְטָמַט וואַלְקָעְנְדָלָעָך — דאס אַיז ער, ער געהט אָרוּין נַקְמָהָנָעהמען, אַוְמִיסְטָט שְׁטָעַלְעָן מִיר זיך אַנְטְּקָעְגָּעָן אַיְהָם, ער אַיז אַ נִּיסְטָמַט, ער אַיז אַ חְוִילְגָּהָר, ער נַעַמְתָּן נַקְמָה. 'גַּנְתָּה האָבָּרְגָּמָנוֹת! האָבָּרְגָּמָנוֹת!' — פָּאָלְט וואַסְּלִיל אוֹיף די קְנִיעָן — חֲבָרִים, אַנְטְּלְוִיפְּט, וואָרְפְּט די בִּקְסָעָן, בחַנְמָן, דער "זוויסען רבוי" געהט.

אוֹן דאס וואָרט דער "זוויסען רבוי" האט זיך זיך אַ קְרָעָנָק אַנְגָּשְׁטָעָקָט צְוּזָעָן די סַאַלְדָּאָטָעָן. אַיְזָן סַאַלְדָּאָטָעָן האט דאס דעם אַנְדְּרָעָן אַיְבָּרְגָּעְנְגָּבָּעָן, אוֹז אַן אַנְסְּטַט אַיז זיך בעפּאָלְעָן — נִיט פָּאָרְזִינְטָוּט, נַוְר פָּאָר דעם אַוְנְפָּרְדָּשָׁט עַנְדְּלִיכּוּ 'זוויסען רבוי', וואָס אַיז אָרוּין נַקְמָהָנָעהמען. אַיְנְגָּעָר נַאֲכָל' אַנְדְּרָעָן האָבָּעָן די סַאַלְדָּאָטָעָן די בִּקְסָעָן גַּעֲוָוָאָרְפָּעָן אוֹן אַנְטְּלְאָפָּעָן פון פָּעָלָד אַראָבָּאָבָּא...

אוֹזִי יָגַנְתָּה זיך נַאֲכָד דער "זוויסען רבוי", אוֹז טְרִוִּיבְּט די רְוִיסְיָשָׁע אַרְמָעָע פון פָּעָלָד אַראָבָּאָבָּא, אוֹז נַעַמְתָּן נַקְמָה בַּיּוֹן הַיְנָטִינְגָּעָן טָאג... .

ארוים, ווי ער וואלט מורה געהאט, או דער טויטער זאל איהם ניט אנכאנפערן
ביי די פים, ווי פריהעה, און ער האט צו זיך גערעדטן:
— אַ ווֹוִיסְעֶדֶר רַבִּי !

אין א פאר וואקען ארום איז וואסיל איוווזאנאוויטש, פון חארקאווער גוד
בערניע, דער סאלדאט, וואס האט ערמאדרעט דעם אסטראוער רבין און
געשנדעת זיין אינונציגע טاكتער, געלעגען צווזאמען מיט זייןע חברים אויף די
פייכטער פעלדרעט פון דער רזיטער רושישער ערדה, וואס האבען יעצט איזן פריהה
ליינגע געפארטט פון זיך די פייכטקייט ארוים און געהילט זיך איזן דעמעיגע נאסע
ויאלקענס. דער סאלדאט, וואלכעדר האט שווין די דרייטע נאכט ניט געללאפען,
און די פערטער וואך זיך ניט אויסגעטההן, און שטעט שווין זויט דרייט טאג
זונט מען האט דעם רעזערדו געשיקט איזן פראנט ארינוין, איזן שרעק און אנגסט
פארן טומט, איז איזן אויסגעטט געוווארען, און ניט קוקענדיג אויף דער
געפארט וואס ער האט זיך געפונען איזן צוים פון פײַינְדֶס ארטילעריע, איז ער
אנידערגעפאלען אונטער בערגעל איזן איזן אינונגעשלאלפען. זייןע ליפען האבען
אויס געוואהנהoit געמורעלט, אויך יעצעט איזן שלאף די תפילה, וואס איזן ניט
ארaab פון זיך זויט די לאצטער פאר טאג וואס ער געפינט זיך איזן פיערט: "נאט
האָבָּרְחָמְנוֹת;" און די אויגען, באטש האלב פערשלאלסען איזן דריימעל, דאָא
האבען זוי געוועהן די וויסע וואלקלענעלעה, וואס ברעכען אויס איזן וויטטען האָד
רייזאנט און אוישטערן זיך ווי צוירסענע וויטער טיבעלעה אויף דער ערדר אראָב.
ער האט גאנץ גוט געוואוסט, או די וויסע וואלקלענעלע זייןען דעם טויטס
שלוחים, דעם פײַינְדֶס ארטילעריע, און דארט וואו זיך פאלען שניידט דער טויט.
די נאָהענטקייט פון טויט האט איהם מונטער געמאכט, און ער האט זיך איזן
געקופט איזן די וויסע וואלקלענעלע זוי זויבען אויס איזן פאלק, איבער די
קעפ פון די סאלדאטטען, און איזן האלבען דריימעל האט ער זיך איזן עפער
דעמרמנט — און דעם "וואויסען רבֵי". ווי ער ליגט אַ בְּלִיְבָּרְעָן זוין באָרְד
צושפריט זיך איבער זוין וויס העמד און ברוסט, און פלויצים האט וואסיל
ענטפלעקט, או די וויסע וואלקלענעלעה, וואס ברעכען אויס איזן האָרְיוֹזָאנְט
זייןען עהנליך צו דעם געוויכט פון "וואויסען רבֵי". אַט צויפאָלט זיך די באָרְד
אונ זיך צויפאָלט איזן קליען שטיקלאָה, ווי די האָרְפָּרְעָן פון דער וואלטער
פון דעם "וואויסען רבֵי" פנימ אַרוֹיסְגַּעֲפָאָלָעָן און זוי צוֹלָאָזָעָן זיך איבער
דעם הימעל און פאלען איבער די קעפ פון די רוסישע סאלדאטטען, און דארט
וואו זוי פאלען טויטען זוי מענטשען.

אונ מיט אמאָל איז איהם קלְאָר געוואָרָעָן, פָּאָרְוָאָס זוּיט די ווֹוִיסְעֶדֶר
קענְדְלָעָה האבען זיך אַנְגַּעַהֲוִיבָּעָן צו בעוּוִיְעָן אַיבָּעָרְן הַיְמָעָל טְרָעָט די רַוִּישָׁע
ארמי אָבָּ, און רַוִּישָׁע סַאָלְדָאָטָעָן מִיט רַוִּישָׁע אַפְּצִיעָרָעָן אָזָן רַוִּישָׁע גַּעַנְעָד
רָאָלָעָן אַנְטְּלוּיְפָעָן פָּאָר זַיְוִי וּפָאָרְן טְוִיט — דָּאָס אִיז דָּעָר "וואוֹוִיסְעֶדֶר רבֵי"
וואס געהט און נעהט נקְמָה, און פָּאָר דָּעָם "וואוֹוִיסְעֶדֶר רבֵי" אַנְטְּלוּיְפָעָן זַיְוִי ...
אונ קוּים האָט ער דָּאָס דֻּרְקְלָעָטָה, אִיז אִיהם אָזָן אַנְגְּסָט אָזָן שְׂרָעָק בעפָאָלָעָן. אָ
שְׂרָעָק נִיט פָּאָרְן טְוִיט (צָוָם טְוִיט אִיז ער צוֹנוּוּעהָט אָזָן וּוְאָרְטָה דָּאָרוּהָ)
פָּאָר דָּעָם אַוְנְפָּרְשָׁטְעָנְדְלִיכָּעָן "וואוֹוִיסְעֶדֶר רבֵי", וּאָס אִיז אַרוֹיסְגַּעַנְגָּנְגָּעָן אַיבָּעָרְן

דערזעהן דעם אלטען וויסען איה, ווי ער וואָלענרט זיך אַרום זוינע פִים, ער האָלט איהם איזן מעהר מיט זיינע דערשראָקענע אַרוּרְסְגּוּעָצְטָע אָוּגָעָן, אַיְידָעָר מיט זיינָן כה, אַוְיסְצְפִירָעָן זיינָן ווֹאנֶשׁ.

בדער סאלדראט האט ארויסגעכאנפט דעם שטיק, וואס ער האט געטראנגען
ביי זיין זויט, און אריינגעפיהרט אין דעם אידען'ס ווייכע ברוסט, וויי אין
פוטער... א רוויטער שטראמעל בלוט האט זיך געגעבען א נאם אונטער די
ווייסע ציטערדייגע האאר פון דער באָרֶה, די אויגען האבען זיך געגעבען א
בערגלייז, זוינען שטעהען געליבען, וויי זויי ואַלטען זיך אַנגעהאנגען אין דעם
ועלנער'ס פנימ, און א מומלען פון אונפערשטענדליך ווערטער האט זיך
ארויסגעכאנפֿעלט פון די פערקֿרִימֿטּ בעיטערע לייפֿען פון דעם אידען... דער
ועלנער האט ניט געוקט דארויף. א ווילע האט ער אַנגעשטּעלט זיין בלוק
אויף דעם רוייטען שטראמעל בלוט, וואס האט זיך געגאָסָען אונטער די ווייסע
האאר פון באָרֶה. דאס האט אין איהם דערמאָהנט עפֿעס אַנגענעהמעּ, און
מייט א געשריי פון אויפֿרְעָנְגָּן האט ער געגעבען א שפֿוֹרְגָּן אַריין אין דעם
צווויטען צימער נאָה'ן זוייבערשען רוייטען פֿלאָק פון דער ספֿאָדְרִינְצָעָן אַנוֹ
באלד האט זיך פון דער צוויאָטער שטוב דערהערט א זוייבערשׂעַר קוויטש, וואס
האט אַרְוְמְגַּעֲבָּלְאַנְדְּשָׁעַט אַינוֹ די שטובען. דערנְאָך אַינוֹ שטיל גַּעֲוָוָרְעָן...

אין א' צייט אַרום איז דער זעלגענער אַרום פון דער צויזיטער שטוב א' בע-
רוהיגטער און א' צופריידענער. אויפּ פֿנים איז געלגענען אויסגענגאָסען א'
גוטער שמייבָּל פון גענום, איהם איז אויסגעקומוּן אַריבּער צוישפּוּנְגּען אַיבּער
דעם קערפּער פון דעם אלטען אַידען, וואָס איז געלגענען אַינְ דער טהיר, און
ニִיט ווילענדיג האט ער אַבְּגַעַשְׁטַעַלְטַז זַיִן בְּלֵוק אוֹפּ אַיהם, אוֹזִי ווֹי דער אלטער
אַיד ווֹאלט איהם צוֹגְעַזְוִיגָּעַן. די אוֹיגֶעֶן פון דעם אַידען זַיִןְגּוּן ווֹי פריהעה,
אַפְּעָן גַּעֲוָעָן, דער שְׂרָאָקָעָן, ווֹי זַיִן ווֹאלטָעָן זַיִךְ רֹהִיג אַיְינְגַעַקּוּט אַיְזָן
דעם זעלגעָרָם פֿנים, ווֹי זַיִן ווֹאלטָעָן זַיִךְ גַּעֲוָעָן אַינְ אַיהם. די
לְאַנְגָּעָן ווֹיְסָעָה האָרָר פון דער באָרְדַּה האַבּּער זַיִךְ נַאֲךְ לְיִוכְטַּבְּ בְּעוֹוָאוֹינְגָּעָן אוֹפּ
דעם אוֹיפּּגְּעָרִיסְעָנָעָם ווֹיְסָעָה העמְדָּה אַיְזָן אוֹפּּ דער בלְיִיכְעָר טוֹיטָעָר ברוֹסְטָן, אַוְן
דָּאָס רֹוִיטָעָ שְׁטוֹרָאָמָּעָל בְּלֹטָם, וואָס האָט זַיִךְ גַּעֲנָאָסָעָן פון אָונְטָעָר די האָרָר פון
דער באָרָה, האָבָּעָן נַאֲךְ מַעֲהָר בלְיִיכְעָר אַוְן ווֹיְסָעָה גַּעֲמָאָכָט דָּאָס פֿנים, די
בָּאָרָד אַוְן די ברוֹסְטָן פון דעם אַידָּעָן, אוֹפּּ זַיִןְגּוּן אַפְּעָנָעָן לְיִפְּעָן האָט נַאֲךְ גַּעַ-
שׁוּוּבָט דער אָונְפּּעָרְעָנְדִינְגָּטָר זַאתְמַיְּזָן פון דעם אָונְפּּעָרְשָׁטָעְנְדְּלִיכְעָן שְׁפָרוֹד — אַוְן
עַס האָט זַיִךְ דעם סָאָלְדָאָט גַּעֲדָאָכָט, אַוְן דער אלטער אַיד מַוְרָמָעָלָט נַאֲךְ עַפְעָם
אַגְּהִימְנִיסְפּוֹלְעָן שְׁפָרוֹד אַיְזָן דעם באָרָד אַרְיוֹן. דער סָאָלְדָאָט האָט זַיִךְ יַעַצְתָּ
דער שְׂרָאָקָעָן אַיְ פָּאָר די אוֹיפּּגְּעָרִיסְעָנָעָן אוֹיגָעָן, וואָס האָבָּעָן איהם שְׂטָאָרָק אַנְ-
גַּעַקּוּט אַוְן אַיְ פָּאָר דעם שְׁטָעְרְבָּלְיכְּעָן מַוְרָמָלָעָן וואָס דער טוֹיטָעָר רַעַדְתָּ אַיְזָן
זַיִין באָרָד אַרְיוֹן . . . דער שְׂמִיּוּבָּל פון גַּעַנּוּס אַיְזָן פְּלוֹצְלָוָגְגָּן פֻּרְשָׁוֹוָונְדָעָן
פָּוּן דעם סָאָלְדָאָטָם פֿנים, ער אַיְזָן פְּלִינְק אַרוֹיסְגַּשְׁפְּרָוּנְגָּעָן פָּוּן שְׂטָוב אַיְזָן גַּאֲסָם

דער וויאסער רב

(א מלחמה בילה.)

וועי און אויגענשראָקענעֶר הירש האט דעם אַסְטְּרָאוּוּרְ רְבִינְסְ טְאַכְטָעֵר גַּעֲגַבָּעַן אַצְיָטָר אֹוִיתָ, אַשְׁפְּרוֹנְגָ אָרְיוֹן אַין דֻּעַם צְוֹוִיטָעַן צִימָעָה, וּוּעָן אַיִן דָּעַר טָהָיר האט זַיךְ בעוֹיְעַזְנוּ אַרְסְיָישָׂר סָאַלְדָּאַטָּ, מִיטָּ אַצְוּשָׁמָאַלְצָעָן גַּעַד לְעַכְתָּרְיוֹל אַוִוָּה דַּי חַיָּה שַׁעַר לְיִפְעָן, מִיטָּ אַברָם: "דַּיְעַוְקָא יַעַסְטָ", מִיטָּ אַפְּיַעַר-גָּלְאָנִי אַין דַּי אַוְגָעַן. דָּעַר רְוִיטָעֵר פְּלָעָק פָּוּ אַיהֲרָ סְפָּאַדְנִיצָעָן אָנוּ דַּי שְׁוֹאַרְצָעָן קוֹדְלָעָם הָאָאָר פָּוּ דָּעַר יוֹנְגָעָר מִידָּעָלָ, וּוּאָסָם הָאָבָעָן זַיךְ אַיִן דָּעַר לוֹפְטָעַן דּוֹרְכָגָעָוֹאַרְפָּעַן בַּיַּי אַיהֲר אַרְוִיסְלְוִיפְעָן, האט דֻּעַם צְוֹהִיצָעַן רְוִיסְיָעָן סָאַלְדָּאַט נַאֲךְ מַעַהָר אַוְפְּגָעָרְיוֹצָט. צִיטָט מַעַן האט אַיִם דַּי זַומְעָר-טָעָג פָּוּ דַּי וּאַרְיָמָעָ רְוִיסְיָעָ פַּעַלְדָּעָר אַרְאַבְגָּעָנוּמוּמָן בַּיַּז עַר אַיזְ דּוּרְגָּאַנְגָּעָנוּ מִיטָּ זַיְינָן פָּאָלָק אַין דֻּעַם גָּאַלְיִצְיָאנְגָעָר קְלִינוּנָם שְׁטָעָדְטִילָ, האט עַר קִיְינָן וּוּיְיבָ נִיטָ גַּעַחָטָן, אַ�ן דַּי אַנְגָּסְטָ פָּאָרְזָ טָוִיטָ, אַיִן וּוּלְכָבָהָ ערַהָאָט זַיךְ גַּעֲפָנוּן דַּי גַּאנְצָעָ צִיטָט, האט זַיְינָן גַּעֲזָנְדָעָם רְוִיסְיָעָם בְּלֹוט נַאֲךְ מַעַהָר צְוֹאַוְאַרְעָמָט אַ�ן אַוְפְּגָעָרְעָמָט אַיִם. דַּי רְוִיטָעָ וּוּיְיבָעָרְשָׁעָ סְפָּאַדְנִיצָעָן דַּי שְׁוֹאַרְצָעָן קוֹדְלָעָם הָאָאָר, וּוּאָסָם הָאָבָעָן זַיךְ אַין דָּעַר לוֹפְטָ אַרְוְכָגָעָוֹאַרְפָּעַן האט אַיִם אַזְוִיְיצָט, וּוּיְ מַעַן וּוּאַלְטָ פָּאָר דָּעַר נַאֲזָן פָּוּ אַחְוָנְגָעָרְגָּעָן חַיָּה, פְּלִוִישָׂ דּוּרְגָּעָפְהָרָט . . . ער האט זַיךְ גַּעֲגַבָּעַן אַוְאָרָף צַוְּ דָּעַר טָהָיר אַיִן וּוּלְכָבָהָ ערַהָאָט מִידָעָל אַ�ן אָרְיוֹן.

נוֹר פְּלוֹצִים אַיִן צְוֹוִישָׁעָן אַיִם אַ�וּסְמָ רְוִיטָעָן וּוּיְיבָעָרְשָׁעָן פְּלָעָק אַוְיָנְגָעָן וּוּאַקְעָסָן אַרְיוֹגָ גַּעַשְׁטָאַלְטָן פָּוּ אַהֲוִיכָעָן אַלְטָעָן אַיְדָעָן מִיטָ גְּרוֹיסָעָ אַוְפְּגָעָרִי סְעָנָעָ ערְשָׁרָאַקְעָנָעָ אַוְגָעָן אַיִן אַצְיָטָרְדִּיגָעָ לְאַנְגָעָ בָּאָרָד. צְוֹוִי בְּלִיְכָעָ מִיטָ אַדְרָעָן דּוּרְגָעָצְוִינְגָעָן צִיטָעָרְדִּיגָעָ העָנָה, הָאָבָעָן זַיךְ אַוְיָנְגָעָשְׁטָרָקָט צַוְ אַיִם אַיִן הָאָבָעָן אַיִם פָּעָרְשָׁטָלָט דֻּעַם וּוּגָ צַוְ זַיְינָן בְּעַגְהָרָ . . . דָעַר גָּלְאַטְיָגָעָר קְלָאָנָגָ פָּוּן אַרְפָּוּסָעָ וּוּיְבָעָרְשָׁעָ פִּים דְּרָעָהָרְטָ זַיךְ פָּוּ דֻּעַם צְוֹוִיטָעָן צִימָעָה, אַיִן וּוּיְנָעָ אַוְגָעָן פָּאָרְבָּט זַיךְ נַאֲךְ דַּי רְוִיטָעָ פָּאָרָבָ פָּוּן דַּי וּוּיְבָעָרְשָׁעָ סְפָאָרִי נִיצָעָ אַיִן אַוְאָרְצָעָרְ פְּלָעָק פָּוּן אַרְפָּוּסָעָ וּוּיְבָעָרְשָׁעָ הָאָאָר. מִיטָ דָעַר גַּאנְצָעָרְ קְרָאָפָט פָּוּן זַיְינָן מַעַנְלִיְכָעָן פָּעָרְלָאָנָגָ האט עַר אַנְגָעָכָאָפָט דֻּעַם אַלְטָעָן דּוּרְשָׁרָאַקְעָנָעָם אַיְדָעָן אַיִן גַּעֲגַבָּעַן אַוְאָרָף צַוְ אַזְבָּרָאָכָעָן גַּעַוְאָרָעָן. אַקְנָאָק, וּוּי אַיִן אַלְטָעָרְ מַאְפָעָ וּוּאַלְטָ אַזְבָּרָאָכָעָן גַּעַוְאָרָעָן.

דָעַר צְוֹהִיצָעָרְ סָאַלְדָאַטָּ האט גַּעֲוָוָאָלָט אָרְיוֹן אַיִן דָעַר צְוֹוִיטָעָר שְׁטוּבָ,נוֹר עַר האט גַּעֲפִילָהָטָן, וּוּיְ עַפְעָם שְׁלַעַפְטָ זַיךְ אַיִם נַאֲךְ צְוֹוִישָׁעָן זַיְינָן פִּים אַיִן האַמְעָרְט אַיִם זַיְינָן טָרִיטָן. מִיטָ בִּיזְקוֹיטָ האט עַר זַיךְ גַּעֲגַבָּעַן אַקְוָ אָום, אַיִן

אועלכע פאמיליעס שיקט מען צו געלד דורך פערשיידענע מיטלען. אין
איין פאל האט מען ארינגעווארפער אַקָּנוּערט מיט געלד דורך' פענסטהער.
וויל מען האט נישט געהאט דאס הארץ ארינזונגעהן אוון עם זיין גבען.

אם אומנגליקלייכסטען זיינען די קינדרער פון די וואנגער. אין א געוויסער
אינסטייטוציע האב איך גטראפען אַזְוֹעֵלֶף יאהריגע מײַידעלע וועמעס פאטער
איין אווע肯געפאההרען קיון אַמְּעִירִיקָא מיט איינגען יאהר צורייך. ער פֿלענט
שיקען געלד רעגעלמעסיג ביז דער מלחהה. נאכחדער זיינען אלע פֿערביינדונגען
אַבְּגָנְעִירִיסְעָן גּוּוֹאָרָעָן. די מאמע איז גַּעֲשְׁטָאָרְבָּעָן, אוון דאס קינד איין אַנְגָּעָן
נוּמָעָן גּוּוֹאָרָעָן איז אַזְוִיל. איך האב אַיְחָר גַּפְּרָעָגָט אַוִּיב זַי וּוּוִיסְטָן נִישְׁתָּמָע
איַחֲרָה פֿאַטְּעָר איז, איז ווֹאָס פֿאָר אַשְׁטָּאָדְטָן? דאס קינד האט צוּוִישָׁעָן דער מאָר
מעם פֿאַפְּיִירָעָן אוּסְגָּעָפָּוּנָעָן דעם אַדְרָעָם, ערנען איז ברעדאָה, פֿא. עס פרעהט
מַיך צו זאגען דאס דער פֿאַטְּעָר איז אוּסְגָּעָפָּוּנָעָן גּוּוֹאָרָעָן איז פֿוֹטְסְבָּוָרָן אַזְוִיל
דאָס ער ווּנדְעָט אָזְזָלָעָם מעַלְיכָּע דאס קינד אהער צו ברענְגָּעָן.

מיר דא איז אַמְּעִירִיקָא, מוּזָעָן שיקען גַּרְעָסְעָרָע סָמוּעָן קיון רַוְּסָלָאָנָּר ווּי
מיר האבען עם געטהאָן ביז אהער. עס איז נישט גענְגָּעָן. די עטְלִיבָּעָן מַילְיָאָן
דָּאַלָּאָר ווֹאָס מִיר האבען גַּשְׁקִיט זיינען ווּי אַטְרָאָפָּעָן ווּאַסְפָּעָר איז יַם. דאס
אַוְנְגָּלִיק אַזְוִיל גְּרוּים, דאס קיון פֿעַדְרָעָר קָעוּ עס נישט בעשְׁרִיבָּעָן. מִיר מוּזָעָן
קרינְגָּעָן די ערלוּיבָּנִישׁ פֿוּן דער עַנְגְּלִישָׁעָר דַּעֲנוּעָרָונָגְדָּס שִׁיפָּעָן אַנְגָּלָאָדָעָן מִיט
שְׁפִּיוּזָעָן פֿאָר דער אַיְדִּישָׁעָר בְּעַפְּעַלְקָעָרָוָנָגְ פֿוּן פּוֹילָעָן זָלָעָן דַּוְרְכָּגָעָלָאָזָעָן ווּעָרָעָן.
דייטשלאָנָּר האט זַיְדָעָה פֿעַרְפְּלִיכְטָעָט דַּיְזָעָז שִׁיפָּעָן נישט אַנְצּוּרִיהָרָעָן אַזְוִיל
איך האב אַבְּגָנְעִירִיבָּעָן אַגְּרָאָנִטִּי פֿוּן דער דיַיטְשָׁעָר דַּעֲנוּעָרָונָגְ צוּ דער אַמְּעָד
ריַקְעָן דַּוְשְׁוָאִישָׁ רַעְלִיעָהָקָמִיטָעָ, אוון ווּזְמִיר ווּעָלָעָן האבען עַנְגָּלָאָנָּדָס ערלוּיבָּ
נִישְׁתָּ, מוּזָעָן מִיר אַנְפְּיָלָעָן מַעְהָרָעָר שִׁיפָּעָן מִיט קְלִיְּדָעָר אוון עַסְעַנוּוֹאָרגָּ פֿאָר
אַוְנוּרָעָן אַונְגָּלִיקְלִיבָּעָן בְּרוּידָעָר פֿוּן די מַלְחָמָה לְעַנְדָּה.

מייט דער היילפּ פון דער פֿערטראָנְדָּאָדָּעָר גַּעֲמִינְדָּע (או וועלכּבער די היגען
קָאָמִיטָעָס שִׁיקָעָן זַיְעָר גַּעַלְדָּ) אַיז עַס גַּעַלְגָּנְגָּעָן צֹו שְׁפִּיוֹזָעָן אָוֹן הוֹיזָעָן די אַנדָּע
גַּעַקְוִמְעָנָן וּאַגְּלָעָרָם אָוֹן צֹו גַּרְוִינְדָּעָן שַׁוְּהָלָעָן פָּאָר די קִינְדָּעָר. וּוֹעֵן מִיר רַעֲדָעָן
פָּוֹן שַׁוְּהָלָעָן כּוֹזָעָן מִיר פֿערְשְׁטָעָהָעָן אָוֹן דָּאָס זַיְינָעָן נִישְׁתָּקִיְוָן שַׁוְּהָלָעָן אַיז
פּוֹלְעָן זַיְן פָּוֹן וּוֹאָרטָן. דָּאָס זַיְינָעָן אַזְעַלְכָּעָה הַיּוֹזָעָר וּוֹאָוּ מַעַן הַאַלְטָט די אַרְיָוּעָ
קִינְדָּעָר כְּדִי זַיְן זַאֲלָעָן זַיְד נִישְׁתָּקִיְוָן וּוֹאָלְגָּעָרָעָן אוֹיֶה די גַּאֲסָעָן אָוֹן כְּדִי זַיְן זַאֲלָעָן
קְרִינְגָּעָן בְּאַטְשָׁ אַיְזָן מַאֲהַלְצִיָּת אַטָּגָן — אַשְׁטִיקָעָל בּוֹיְטָן אָוּן אַבְּיָסָעָל זַוְּפָן
קָאָרטָאָפּּעָל. (אַחֲן פְּלִישָׁ).

פופציג טויווענד אידען שעסעו טונגליך אין די פאלקם קיבען וואס די ווארא
שאועער געמיינדע האט געעבענט מיט דער היילך פון אמעריקאנער געלד. פון
די פופציג טויווענד קריינגען 12,500 זווייר שעסעו אומזיסט, ברענונגנדיג אַצטעל
פון די פערשייעדענע פעראיינען אוון 37,500 קריינגען זווייר מאהלאָזיט בע-
צאהלענדייג העלפֿט פון קאסט פריזן. דער מאהלאָזיט בעשטעט אין האָלְבּ
פונט ברויט און אַטעהל אַרטאטפֿעל זופּ. די דאָזונגע פֿאַרצִיעָס וווערטו געגע-
בען נאָר אַיִן מאהָל אַיִן טאג צו יעדער פֿערזָאן.

קוילען זיינען זעהר טהייער אין ווארטשא. א געוויסע מאם וואם האט פריהער געקאסט א רובעל צוואנץיג קאפיקעム, קאסט היינט זיעבען רובעל אוונ דאס אין אויף זעהר שווער זו קרייגען.

די שטאדט האט עטליכע געשעפטען ווואו מען קרייגט קוילען אביסעל בייליגער, אבער מען דארפ ווארטען איין דער רײיעח זיעבען, אכט שטונדען אום עס צו קרייגען.

בעזובענדיג א זעהר ריזיכען מאן האב איך איהם געטראפערן בי זיך אין
איפיס אנטגעטהאן אין א פעלצעגעם מאנטועל. ער האט מיך געבעטען נישט
אויסצוטהאן מיין מאנטועל וויל עם איז געווען זעהר קאלט אין צימער. איד
האב איהם געפרעגט וווארום זיין צימער איז נישט געהויצט? איך האב געווואסט
דאס ער איז רייך. האט ער מיר גענטפערט דאס ער נעהמט נישט צוזאמען
געונג דירה געלד אנטזואווארעמען זיין הוין. דארטט וואו עם קומט איהם 50
רובעל, איז ער גלויקיד צו קריגען 5, אונ דאס איז אויך זעהר שועה. ער האט
מיך געבעטען צו קומען איז זיין שלאָפֿצִימֵעַר ווועלכער איז געווען דאס איינ-
ציגע געהויצט צימער איז הוין.

עם איז פאראו פאמיליעס איז ואראשא וועלכע. פלאגען פערדיינען פון דרייביז זעם טויזענד דאלאר א יאהר. אונז אט די זעלכע פאמיליעס ליעבען היינט פון צדקה אונז עם איז גאנר שועדר צו זוי צוצוקומען, וויל זוי וועלכע ניכער אויסגעהן פון הונגער, אידיער צו מאכען א בעוזר צו דער געמיינדער. אט אועלכע פאמיליעס ווערטען אויסגעפונען דורך ספעציעלע מענטשען אונז דורך בעקאנטע און פריינה, ערשת נאכדים ווען מען האט פער'מישק'ט און פער' קויפט דאסם ביטעל איזערונג און שטילערכהייד זיך געתשייקט מיטין' דלות.

וואם איך האב געזעהן אין די מלחמה לענדער

זויינדריג אין ווארשא האט אויף מיר געמאכט א שערקליבער אינדרוק די לאנגע רײַהע מענישען נUBEן די געשעפטען וואו ברויט און קוילען ווערטע ערקייפט. די שטאָט-עפֿעלקערונג גיט ברויט קאָרטען צו דער בעפֿעלקערונג בערבעטיגענד יעדען איינעם צו 205 גראָם ברויט, דאס אין אַ Rossisher האַלבער פונט.

די רײַהע אין אווי לאָנג (מען חויבט אָן צו קוימען פיער פארטאנ) או די שפֿעטערע אַנגעקומענע דערגרייכען דאס ברויט געשעפט נאָך צעהן שטונדען וואָרטען, אָן דאו, אויב עס אָן נאָך פֿאָרָאָן, קריינען זיַּי ווֹוֶוֶר פֿאָרְצִיעַ בעזאהַּה לענדִיג וועהָר אַ הוֹיכָען פרוּין.

עס ווֹוֶוֶת זיך אָרוּים או די דִּיְתִּישָׁע רַעֲגִיעָרָוּנָג קען נישט פֿאָרְזָאָרְגָּעָן די פֿוֹילִישָׁע בעפֿעלקערונג מיט נאָהָרָוּנָג שְׂטָאָפָּה אָן דאס פֿאָלָק מָוֵן לאָנגען פֿוֹ זיַּיְּנָע אַיְּגָעָנָע פֿרָאָדוּקָטָעָן וועלְבָעָן זיַּיְּנָע יעַצְּטָמָע טַהִיָּעָר אָן קְלִיּוּנָעָר קוֹוָאנְטִיטָעָט. דאס אָן די אוֹרְזָאָכָע ווֹאָרוּם שְׂוֹוָאָרְצָהָעָה, רַאֲזָעוּעָר בְּרוּיט קָאָסְטָט בערצעהַּן קָאָפִיקָעָם אַ פֿוֹנט. (409 גראָם).

אַ האַלְבָּפָּן פֿוֹנט בְּרוּיט אָן וָאָהָרְשִׁינְלִיךְ גַּעֲנִיגָּעָנָר וְעַן עס אָן גַּעֲנִעָסָעָן צוֹזָאָמָעָן מיט פְּלִיּוּשׁ, פְּרוֹכְּטָעָן אָן גַּעֲמִיעָוָעָן — אַבָּעָד וְעַן מִיר נַעֲמָעָן אָן אַנְבָּעָטָאָכָט אָן פְּלִיּוּשׁ קָאָסְטָט יַעֲצָט אָן וָאָרְשָׁאָה אַ דָּבוּעָל אַ פֿוֹנט, פִּישׁ אָוֵיךְ דָּאס וועלְבָעָן אָן דָּאס גַּעֲמִיעָוָעָן זיַּיְּנָע אַוְיךְ וועהָר טַהִיָּעָר אָן עַמְּלִיכְתָּמָעָן צוֹעָדָעָן גַּעֲנִיגָּעָנָה. די 205 גְּרָאָמִים זיַּיְּנָע פְּלִינְגִּיךְ גַּעֲנִצְלִיךְ נַעֲמָעָן.

אַ קְלִיּוּנָע בּוֹלְקָע, קְוִים גְּרוּסָנָג פָּאָר אַיְּוּן בַּיסָּ, קָאָסְטָט דָּרְיוִי אָן אַ האַלְבָּפָּן קָאָפִיקָעָם. אַ Rossisher פֿוֹנט ווִיסְעָר בְּרוּיט קָאָסְטָט 55 קָאָפִיקָעָם, פּוֹטָעָר קָאָסְטָט אַ דָּבוּעָל מִיט 65 קָאָפִיקָעָם, צּוּקָעָר 70 קָאָפִיקָעָם, קָעָו אַ דָּבוּעָל מִיט פּוֹפְּצִינְגָּקְאָד פֿיקָעָם, רִיוּז, בעַלְאָה, קָאָסְטָעָן 60 קָאָפִיקָעָם אָן זַיְּוֹפָּה אָן אוֹוִי טַהִיָּעָר אָן נַאָר ווִיְּנִיגָּעָנָעָן מִעְנָשָׁעָן עַמְּלִיכְתָּמָעָן. אַ זַּאְכָּרָמָעָן וְעַס הָאָטָט פְּרִיהָעָר גַּעֲקָאָסְטָט 12 דָּבוּעָל קָאָסְטָט הַיְּנָטָה הַוְּנְדָעָרָט דָּבוּעָל.

וָאָרְשָׁאָה הָאָטָט אַ אִידִּישָׁע בעפֿעלקערונג פֿוֹן 330,000. אָן די ערְשָׁטָעָטָע פֿוֹן דָּער מַלחְמָה וְעַן די Rossisher רַעֲגִיעָרָוּנָג הָאָט אַרְוִיסְגַּעַשְׁקָט די אִידִּישָׁע בעפֿעלקערונג פֿוֹן דָּער מַלחְמָה גַּעֲנִיגָּעָנָר זיַּיְּנָע נאָך 100,000 אִידָּעָן צּוֹגְעָקָמָעָן קְיֻזְן וָאָרְשָׁאָה.

צוֹרֵי חֻבּוֹת

הרבי מאיר הכהן ראנדנאווייטש.

יעדר ענש האט אויף זיך 2 חובות: א) צו זארגען פאר זיך מיט זוינע קינדרער; ב) צו זארגען און טרייען פאר זיין פאלק און די גאנצע וועלט בכלל. דעם 1-טען חוב צו זארגען פאר זיך מיט זוינע קינדרער האבען עם אלע, בהמות און חיות אויה, זיין זארגען אויך פאר זיך מיט זוינער קינדרער. — אוא לעבען הייסט א בהמות ליעבען.

דר ענש וועלכער אויז בעשאפען מיט א העכערען געפיהל, האט דעם צוועיטען חוב אויך צו טהאן — דאס איז אלעס נור במחשבה — אבער במעשה קומט עם ארום ניט בי אלעמען גלייך.

קלוגע מענשען פאנגען אן בעפaddr דעם 2-טען חוב, צו טהאן פאר זויער פאלק — פאר דער וועלט. ביוזמאמען פארגעסען זיין ניט צו טהאן דעם 1-טען חוב — פאר זיך. וויל פאר זיך פערגעסט ניט א מענש. דאו טהוען זיין ביידע חובות.

דר בעקידיינט און דעם ארימען פארטנערם פרוי פלאגט געהן ארדים געלליידעט. דעם ארימען פארטנערס פרוי איז גענגעאנגען בעטטע איהר מאן אויך אועלכע קלידיינט זיין די ריבען פארטנערקע טראנט. אמähl האט א ריבען פארטנער מאן גענומען א פארטנער צו די ביונען — אן אריד מען מענשען, נור וויל ער איז געוועזען עהראליך און פעהיג צו די ביונען. ווען די מעננער זיינגען פארטנער געוועזען האבען זויער בעידע פרוייען אויך געלעבט וויל פארטנערקען. — דעם ריבען פארטנערם פרוי איז גענגעאנגען ריד. געלליידעט און דעם ארימען פארטנערם פרוי פלאגט געהן ארדים געלליידעט. דעם ארימען פארטנערס פרוי האט אנטגעאנגען בעטטע איהר מאן אויך אועלכע קלידיינט זיין די ריבען פארטנערקע טראנט.

פארטנער און בעט איהם או ער וויל מען זאל געהמען סטאך און מאכען א חשבון פון די ביונען — אונ ניט אנדרש. דער ריבען פארטנער האט איהם געפרעגט: וואס איז דער מעהה: "האסטו דען מורה צו האלטערן בי מיר דיון ריווח?

ניין — ענטפערט דער ארימער פארטנער — איז וויל א חשבון ניט צו וויסען וויפיעל געלד איך האט איז די ביונען, נור איך וויל דעם חשבון צו וויסען וויפיעל איך בין הינטערשטעליג איז די ביונען — ווען מײַן פרוי ווועט זעהן או איך בין הינטערשטעליג ווועט זי איינשטיימען מיט מיר.

דייעער בעקידיינט זיין דער אוון שועטער, וועלכע הונגערען איז מלחה — נאר עט פאר אונזערע ברידער אוון שועטער, וועלכע הונגערען איז מלחה — נאר עט וויזויט צו א סך מענשען פיעל מיר זוינען נאך שולידיג צו געבען צו דעם פאנד, אלע זאלען איינשטיימען צו העלפערן פיעל מעגליך אונזערע הונגערען ברידער — ומין השמיים ירחמו, ויתברכו כל המנדבים וכל העוסקים, בנערינו ובזקנינו — בبنינו ובבנותינו, בקטא'ס.

זוייערע פרויען, זוייערע קראנקע און פאַרקרופעלטער, אלעמעס אויגען קוּקען בלוייז איזיף אונזער אידיש גוט האָרי, און מיר קענען זוי העלפֿען מעהָר ווי מיר האָבען געהָאלפֿען; מיר קענען געבען מעהָר ווי מיר האָבען געגעבען. ר' איה, איהר האָט געגעבען א ניקעל א וואָך איהר מוֹזֵעַ געבען אַ דִּיְם; איהר, ר' קְרוּבָּן האָט געגעבען אַ דִּיְם, איהר מוֹזֵעַ געבען אַ קְוּאָדָרָן. און ווער עס האָט אַ קְוּאָדָרָן געגעבען מוֹזֵעַ געבען אַ דָּלְלָאָר אָוֹן ז. וו.

אָח, בְּרִידָעָה, גַּעֲחַת אַרְוִוִּים פּוֹן אַיְיָעָרָעָה קָאַלְטָעָה וּאַכְּבָּדִינָה חַשְׁבָּנוֹת אֵין דִּיעָז שְׁרַעְקָלִיכְסְּטָעָה פּוֹן אַלְעָ שְׁרַעְקָלִיכְעָ צִוְּיטָעָן פּוֹן מַעֲנְשָׁהִיּוֹתָם הִיסְטָאָרִי. עַרְמוֹנְטָרֶט וִיך צוֹ אַרְבָּיִיטָעָן פָּאָר דָּאסָ רַעֲטָוָנָגָן פּוֹן אַיְיָעָרָעָה בְּרִידָעָה. אַ מְבוֹלָן אַ מְבוֹלָן פּוֹן בְּלֹוטָ פְּאַרְפְּלִיאָזָטָן דִּי גַּאנְצָעָ וּוּלְטָן. איהר אַמּּוֹרִיקָאָנָּעָר אַידָּעָן שְׁטָעָהָט בְּיַי דָּעָם אַרְיָוָנָאָגָן פּוֹן דָּעָרָ תָּבָה, פּוֹן נַחַסָּאָרָקָן, גַּעֲדִינְקָטָדָסָן דָּאסָן דִּי שְׁפִּיוֹן וּוּלְכָבָעָ איהר זָמְעָלָטָן פָּאָר דִּי אַוְנְגְּלִיכְלִיכְעָ אַיְזָן דָּאסָן פָּאָר אַיְיךְ אָוְיהָן "כִּי גַּדְוָלה צְדָקָה שְׁמָקְרָבָת אַתְּ הַגְּאֹלָה וּמְצָלָת מִמְּתָה מִשְׁוֹנָה" זָגָעָן אַונְזָעָרָעָן הַכְּמִים, ד. ה. צְדָקָה אַיְזָן נְרוּסָ דָעָן זַיְבְּרִוְנְגָטָן פְּרִיְהָוִיט אַוְיהָן דָעָרָ וּוּלְטָן פְּרִיְהָוִיט פּוֹן בְּלֹוטָ דָרְשְׁטִינָגָן רַעֲגִירָוּנָגָן, פּוֹן בְּעַרְדָּאַרְבָּעָהָוִיט, אָוֹן דָעָ טָעַט דִּי וּוּלְטָן, דִּי צְיוּוֹלְיוֹאָצְיָאָן פּוֹן אַשְׁעַנְדְּלִיכְבָּעָן אַונְטָעָרָגָן. א' בְּמִדְבָּרָה, טְשֻׁלְּסָא.

די פִּיעָר קְשָׁוִית

1. ווען אַ קְינָדָר זָאָל לְיַעֲנָעָן פְּעַרְשָׁמָאָכָט בַּיִי אַיְיָעָרָתָהָר,
וּוְאַלְטָ אַיְהָר עַס גַּעֲנָעָבָעָן עַסְעָז?
2. ווען אָוְן אַלְטָעָר מָאָן זָאָל שְׁטָאַרְבָּעָן פּוֹן קָעָלָט,
וּוְאַלְטָ אַיְהָר אַיְהָם בְּעַקְלִיְדָעָט?
3. ווען אָוְן אַלְטָעָר פְּרוֹיָן זָאָל לְיַעֲנָעָן הַילְפָלָאָן אַוְיפָּן קְרָאָנָקָעָן בעָט,
וּוְאַלְטָ אַיְהָר זַיְגַּעַבָּעָן מַעְדִּיזָיָן?
4. ווען פָּאָר אַ יְוָנָגָן מַיְידָעָל זָאָל שְׁטָעָהָעָן אַ גַּעֲפָאָהָר עַרְגָּעָר וּוּ דָעָרָטָוִיט
וּוְאַלְטָ אַיְהָר זַיְגַּעַטָּעָט?

טוֹזְוָעָנְדָעָ קְלִיְינָעָ קְנָדָעָר שְׁטָאַרְבָּעָן פּוֹן הַוְּנָגָעָ אַיְזָן די קְרִיעָנָם לְעַנְדָעָר.
טוֹזְוָעָנְדָעָ אַלְטָעָר מַעְנָעָר אָוְן פְּרוֹיָעָן שְׁטָאַרְבָּעָן פּוֹן הַוְּנָגָעָ, קָעָלָט אָוְן קְרָאָנָקָעָן
הִיּוֹת אַיְזָן רְוּסְלָאָנָה, פּוֹיְלָעָן אָוְן גַּלְיָיצִיעָן.

טוֹזְוָעָנְדָעָ אַיְדִּישָׁעָ מִיְּדָלָאָקָשָׁרְיוּעָן צַוְּנָט אַיְזָן פְּחָה.
וּוְעַט אַיְהָר זַיְיָ הַעַלְפָעָן?

אונזערע פֿפְּלִיכְטָעַן

הרב יהודה פֿאַיזֶרְאַעלִיט.

בעתראכטענדיג די ארכויט פֿוֹן "טְשֵׁעַלְסָעַר רְעַלְיָעַף קְאַמִּיטְטָעַ", פֿוֹן אַנְפָאָנְג אַוְינְגָסְטָן, 1915, בֵּין יְעַצְּט אָוּן זְעַהֲנָדִיג דָּאָם טְשֵׁעַלְסָעַחְט בִּיְגַעַשְׁטִיעָרְט צֹו דֻּעַם פְּאַנְדָּר פְּאַר די מְלַחְמָה לִיְּדָעַנְדָּע 16,000 דָּאַלָּאָר אַיְן צִיּוֹת פֿוֹן 10 מְאַנְאָטָעָן, פִּיהְלָט דַּעַר טְשֵׁעַלְסָעַר אִיד אַ צּוֹפְּרִיעַדְעָנָהִיט מִיט זַיְך זַעֲלָבָסְטָן. אָוּן, וּוּרְקָלִיךְ, שְׁטָעהְט טְשֵׁעַלְסָעַר אַיְן דִּיעַזְוּן הִינְוִיכְט אַיְן עַרְשְׁטָעוֹן לִיְּזָן פֿוֹן אַלְעַ שְׁטָעדְט אַיְן אַמּוּרִיקָא, וּוּלְכָבָעַ הַאָבָעָן מִוְּטָנְגָהָאַלְפָעָן אַונְזָעָרָע פְּעַרְאָוְנְגְּלִיקְטָע בְּרִידָעָר. אָוּן וּוּעַן פְּאַר אֹזָא נַאֲבָלָעַ אַרְבִּיטָט וּוּאַלְטָט מַעַן קָעָנָעָן פְּעַרְלָאנְגָּנָע אַדְאָנָק, קָוָמָט דַּעַר דָּאָנָק צֹו די טִיכְטִינְגָּע אַרְבִּיטָטָר פֿוֹן דִּיעַזְוּר קְאַמִּיטְטָעַ, די מְעַהְרָסְטָע פֿוֹן וּוּלְכָבָע זַיְינָעָן אַיְינְפָּאָכָע אַרְבִּיטָטָר.

אַבָּעָר, בְּרִידָעָר מִיר מְזֹועָן פְּעַרְשְׁטָהָעָן, דָּאָס מִיר הַאָבָעָן וּוּיְיט נָאָך נִיְּט גַּעַתְּהָאָן אָפִילּוּ אַהֲלָפְּטָפָט פֿוֹן אַונְזָעָר פְּלִיכְטָט. וּוּעַן אַונְזָעָר בְּרִידָעָר, צְאַפְּלָעָנְדִּיג זַיְך אַיְן זַיְעַר בְּלֹוט שְׁטָרְעָקָעָן אָוּס זַיְעַרְעָא דַּאֲרָעָה הַעֲנָה, וּוּנְדָעָן זַיְעַרְעָא שְׁטָאָרָע אַוְינְגָּעָן צֹו אָוּנָה, גְּלִיקְלִיבָּעָ אַמּוּרִיקָאַנְעָר אַידָעָן, בְּעַטָּעָן אַונְזָעָר הַיְּלָפָעָ קָעָנָעָן מִיר זַעֲגָעָן מִיט אַרְיָנְגָעָם גְּנוּוֹמָסָעָן דָּאָס מִיט 5—10 סְעָנָט אַוְאָה, וּוּאָס מִיר גִּיבָּעָן די נַאֲבָלָעַ רְעַלְיָעַף וּוּאָר קְאַלְעַקְטָאָרָס, וּוּעַן זַיְיְהָאָפָעָן אַונְזָעָר טְהִירָעָן, דָּאָס מִיר הַאָבָעָן עַרְפִּיהְלָט אַונְזָעָר פְּלִיכְטָט? דָּאָס מִיר הַאָבָעָן נִיְּט אַרְיָה בְּעַר גַּעַמְרָאָטָעָן דֻּעַם פְּיַעַרְדִּינָעָן פְּעַרְבָּאָט פֿוֹן דֻּעַם אַלְמַעְכְּטָגְּסָטָעָן "לֹא תַּעֲמֹד עַל דָּם רָעָה", שְׁטָעה נִיְּט רְוֹהִיג מִיט צְוֹזְעַמְנְגַעְלִיְּגָטָע אַרְעָמָס, וּוּעַן די בְּלֹוט פֿוֹן דִּיְּזָן פְּרִיְּנְד גִּסְטָט זַיְך? וּוּעַן אַיְהָר שְׁטָעהְט בַּיְּ אַיְן רְוִישָׁעָנָדָעָן יִם, וּוּעַמָּעָס וּוּלְכָעָן הַאָבָעָן צּוֹשְׁמַעְטָרָט אַ מְעַכְטִינְג שִׁיאָה, אָוּן אַלְעַ פְּאַסְאַזְוִירָעָן רָאַנְגָּלָעָן דִּיְּג זַיְך מִיט דֻּעַם טְוִיט שְׁרִיְּעָן פְּעַרְצְׁזְוּיְּפָעָלָט: "בְּרִידָעָר רָאַטְעָוָעָט!" קָעָן יַעֲמָנָד בְּלִיְּבָעָן שְׁטָעהָן רְוֹהִיג אָוּן זַיְך בְּעַנְגָּעָנָעָן מִיט הַיְּלָפָעָ פֿוֹן אַלְטָעָן נִיקָּעָל אַדְעָר דִּיְּם? אַנְשָׁמָה פּוֹל מִיט אַיְבְּגָעָנְבָעָנָע עַנְרָגָנִי, אַוְסְעָרְגָּעָוּוּהָנִי לִיכְעָ אַנְשְׁטָרְעָנָגָנָג פֿוֹן אַרְבִּיטָט אָוּן גַּלְד פְּאַדְעָרָט זַיְך אַיְן אַזְּאָגָע!

בְּרִידָעָר 4 מִילְּיָאוֹן אַרְעָמָע עַלְעָנָדָע צּוּקְרִיפְּעַלְטָע נְפָשָׁות פֿוֹן אַונְזָעָר בְּלֹוט אָוּן פְּלִישָׁ, שְׁמַאְכָטָעָן פֿוֹן הַוּנְגָרָה, שְׁטָאָרָבָעָן אַיְן מַאֲסָסָעָן אַיְן די סְטָרִיְּטָעָן; די אַידָעָן פֿוֹן לִיטָא, פּוֹיְלָעָן, זַמְעָט קוֹרְלָאָנָד; די אַידָעָן פֿוֹן נַאֲלִיצְיָעָן אָוּן וּוּאַהֲלִיָּה, די אַידָעָן פֿוֹן אַרְיָן יִשְׂרָאֵל אָוּן בָּאַלְקָאַנִּישָׁע לְעַנְדָּרָה, זַיְעַרְעָן קוֹנְדָּרָה,

יאן מיר זיינען אויסער דעם שומין פון גזען, מיר זיינען אונטערדריקט אבער מיר וויסען דעם אויפשפונג פון דיעזען אייבעל. דאס קומיט פון ינען פלעטצער (אנזוייזענדיג וואו די מיניסטראדע זיטצען). מיר זיינען אונטערדריקט בי די רוסישע רעניארונג ניט בי דאס רוסישע פאלק, ואָרום דען איז דאס אַוְאַנדער דאס מיר ווילען פעראייניגען אונזער שיקואל, ניט מיט דער רוד סיישער רעניארונג נאר מיט דאס רוסישע פאלק? מיט דריי יאַהֲר צוּרִיך וווען דא איז פֿאָרגֿעָקּוּמָעָן דער פֿאָרְשָׁלָאָג ווועגען דעם קְהַלָּם גַּזְעַיִן, איז דער פֿעָרְפָּאָסָעֶר פון ינען בְּילָל דָאַן גַּקְוּמָעָן אֹוֵיפָּז גַּעֲדָאָנָק אָז אַנְצָעָצִים ווועלען זי זיך דארפָּען שאָרְדָּעָן אָז בּוּקָעָן פָּאָר אַפְּרִיעַן זעלבְּשָׁטָעָנְדִּיגָּע פּוּלְעָן. מיר האָפָּעָן או די צִימָט אָז נִשְׁתַּחַת ווּוִיתַּחַת, וווען מיר ווועלען קענען זיַּן בּוּנְגָּר פון רּוֹסְלָאָנָד אָז האָבָּעָן גְּלִיכְעָן פֿרְיוּוֹלְעָגְנִים מִיט אַפְּרִיעַן רּוֹסְיְשָׁעָן פֿאָלָק.

פארן גַּזְעַיכָּט פון דער גַּאנְצָעָר לאָנה, פָּאָר דער גַּאנְצָעָר צִיוּוֹלְיְזִירְטָעָר ווועלט, ערקלעהר אֵיה, או די פֿעָרְלְוִימְדָּוְנוּגָּעָן גַּעֲגָעָן דִּי אִידָּעָן זיַּן עַקְעָלָה האָפָּסְטָע לִגְעָנָס אָז אַיְנְבִּילְדוּנְגָּעָן פון פֿעָרְזָאָנָעָן ווועלכָּע ווועלען דארפָּען זיַּן פֿעָרְאָנְטוֹאָרְטָלִיךְ פָּאָר זְיוּרָעָר פֿעָרְבָּרְעָכָעָן (אַפְּלָאָדִיסְמָעְנָטָעָן לִינְקָם). עַס ווּנְדָעַט זִיך אָז אֵיה, דָעְפּוֹטָאָטָעָן פון דער קְיֻזְעָרְלִיכָּר דּוּמְיָא, צַו זָאנָעָן אָז ווּאָרטָע פון טְרוּיסְטָן, צַו אַוְפְּתָחָה אָז דָאס ווועלכָּעָם ווּעַט אַוְסְלִילְזָעָן דעם אִידְישָׁעָן פֿאָלָק פון דעם טְרוּיְעָרְגָּעָן צַוְשָׁתָאָנָד אָז ווועלכָּעָן זַיִן גַּפְּנִינָעָן זִיך יַעֲצָמָה, אָז ווּלְכָעָם ווּעַט זִיך צּוּרִיקְבְּרִיְינָעָן צַו די רִיחָהָעָן פון רּוֹסְיְשָׁעָן פֿאָלָק, ווועלכָּעָר פֿעָרְטָהִידִינְגְּט יַעֲצָט די פֿאָטְעָרְלָאָנָד. (געַשְׁרִיּוֹן "געַרְעַבְתָּ").

אַיך ווּוּס נִשְׁתַּחַת אַוְיב די קְעַנְגְּלִיכָּע דּוּמָא ווּעַט אַזְוִי הַאַנְדְּלָעָן, אָבער אַוְיב זִי ווּעַט אַזְוִי טְהָאָן ווּעַט זִי עַרְפִּילְעָן אָז עַהְרָעְזְּפָלִיכָּט, אָז אַקְלָגָע דִּופִּי לְאַמְּאָטִישָׁע טְהָאָט ווועלכָּעָן אָז נִוְתְּהָגָפָר דעם גַּעֲוִינָם אָז גְּדוּסְקִיטָעָן פון אַונְזָעָר פֿאָטְעָרְלָאָנָד. (אַפְּלָאָדִיסְמָעְנָטָעָן לִינְקָם).

ריינשטייט קיון פאלטאווא. שטעלט זיך פאר אין א צייט וווען יעדע טריין אין אזי נויטהיג צו איבערפיהרען אמונייציע, וווען פון אלע זויטען הערט מען קלאגען ווועגען צו וועהניג מיטלען פון טראנספארט, ערלויבט זיך די רעד גיערונג צו טחאן אוז ואך. בי איזן סטאנציע איז געתטאנען הונדרט איז צעהן קארם פון באנגאוש אונגעפיעלט מיט אידישע פערטראַבעגען.

נאך א מיטעל וועלכער אין אויך נישט געהרט געווארען אין דער גאנצער געשיכטע פון דער ציוויליזאָטרער וועלט, איז די אינפיהָרונג פון דער סיסטעמע צו נעהמּען משכנות.

ניט משכנות פון דעם פִּינְדְּלִיכְּבָּן לאגער, זאנדרען פון אונזערע אייד גענע אונטערטהָאנְען, אונזערע אַיְגְּנֶעָן בירגען. אין די גרענץ שטעדט וואו אידען געפינען זיך האבען די שטאדטישע רענערונגגען אויַסְגְּעָלְיָעָבָּעָן אַיְנְיָינָג פון די רבנים אַדְעָר די אַגְּנָעָהָנְסָטָע בעלי' בתים און אַרְיָנְגָּנוּ אַרְפָּעָן איז טורמע מיט דער בעדינונג אֹז אַוְיב אַרְגָּנָד פֿערְדָּאתָה ווּט בעאנגען ווּרְעָן פון א אידען, וועלען צוּווִי אַזְעֲלָכְּבָּן פֿרְיוֹזָאנְעָרָם גַּעַהְאַנְגָּעָן ווּרְעָן.

מען האט גענומען משכנות פון רַאֲדָם, קַיְלְטָצָע, לְאָמוֹשָׁע, קָאוּוֹנָא, רֵינָא, לָוְבְּלִין אַ, זַ, וּ. אָוּן מען האט זַי גַּעַהְאַלְטָעָן אַונְטָעָר דָּעָר שְׂטָרְעָנְגָּסְטָעָר ווּאָהָא, אָפִילְוּ יַעַצְתּוּ זַיְנָעָן נָאָכָּדָא פֿיעַלְעָ אַונְטָעָר אַרְדָּעָסְט אַיז פֿאַלְטָאָוָע, קַיְלְצָע אָוּן רַאֲדָם. אַיז אַיְגָּוָסָט, 1915 זַיְנָעָן נָאָר אַיז די טַוְרָמָעָסָפָן פון יַעַקְעָטְרִינְאָסְלָאָוָן אָוּן פֿאַלְטָאָוָע (מַאְהַלְוּוּעָר גַּוְבְּעָרְנִיָּעָ) אַלְיָוּן גַּעַוּוּן אַרוּם 400 אַזְעֲלָכְּבָּן משכנות.

מיט א שטיקעל צייט צוּרִיק, נָאָכָּאָדָעָר די קְרִיעָגָה האט אַוְיסְגָּעְבָּרָאָכָּעָן, האט זיך א פֿיהָרָעָר פון דער אַפְּאוֹזִיצִיע אַוְיסְגָּעְשְׁפָּרָאָכָּעָן רַיְדָעָנִיגָּו ווּעְגָּעָן די אַידָּעָן, או מִיר דָּעָרָנְהָנְטָעָרָעָן זיך צו די צִיְּטָעָן פון פֿערְדִּינְאָנָה אָוּן אַיזָּאָדָבָּא (די גַּוְנְדָּעָר פון דער שְׁפָּאָנִישָׁעָר אַינְקוֹוּזִיצִיע). יַעַצְתּוּ אַבָּעָד פֿערְזִיבָּעָר אַיך אַיְיך אֹז מִיר זַיְנָעָן שְׁוִין אַיבְּעָרְגָּעָשְׁטָיָגָעָן דִּיעַזְוּ צִיְּטָעָן. קִיְּוָן אַידִישָׁע בְּלֹאָט אַיז נִשְׁטָמָעָן פֿערְגָּאָסָעָן גַּוְוָּאָרָעָן צו פֿערְתָּהִיְדִּיגָּעָן שְׁפָּאָנִיעָה, ווּהָרָעָנָר אַונְזָעָר אַידִישָׁע בְּלֹאָט האט גַּעַפְּלָאָסָעָן די מִינָּוּת, ווּאָס אַידָּעָן האבען אַנְגָּהָוִיבָּעָן הָעָלָה. פָּעָן צו פֿערְתָּהִיְדִּיגָּעָן דָּעָם פֿאַטְעָרְלָאָנָה.

זינען אַרוּסְגָּעַטְרִיעַבָּעַ גַּעֲוֹאָרָעַן. אַפְּילָו דֵּי וְאַהֲנוֹנִינִיגַּעַ זַיְנָעַן אַרוּסְגָּעַנוּמוּן
גַּעֲוֹאָרָעַן פָּוּן דֵּי מִשְׁׂגָּעִים הַיּוֹזֵר אָנוּ דֵּי אַדְיוֹן זַיְנָעַן גַּעֲוֹעַן גַּעֲצָוֹאָנָגָעַן זַיְיַ כִּיטָּר
צַוְשָׁלָעַפָּעַן. אָנוּ מַאֲהַלְנִיטְשָׁע זַיְנָעַן פְּעַרְטְּרִיעַבָּעַן גַּעֲוֹאָרָעַן 3000 מַעַנְשָׁעַן אָנוּ
אַיְנוּ פִּיעַר אָנוּ צַוְואָנֶצְיָג שְׁטוֹנָדָעַן. מַעַן הַאֲטָמָז זַיְיַ גַּעֲפִירָהָט נַאֲךָ וּוּאַרְשָׁא דָרָח
קַאֲלוֹוָאָרִיאַ, דָעַרְוַוְיָל הַאֲטָמָז מַעַן זַיְיַ גַּעֲטְרִיעַבָּעַן אַיבָּעַר פְּעַלְדָּרָעַר דָרָה לְבוּלָיַן, אָנוּ
נַאֲטִירְלִיךְ הַאֲבָעַן זַיְיַ נִישְׁתָּגַעַט גַּעֲקָעַט מִיטְנָהָמָעַן זַיְיַ פִּיעַלָּעַ
פָּוּן זַיְיַ הַאֲבָעַן גַּעֲמָוֹת גַּעֲהָן צַוְ פָּמָ. וּוּן זַיְיַ זַיְנָעַן אַנְגָּעַקְמָעַן אָנוּ לְבוּלָיַן
הַאֲטָמָז זַיְיַ בָּאָגָעָנָדָר אַיְדִישָׁע קָאָמִיטָעַ, וּוּלְכָעַ הַאֲטָמָז פָּאָר זַיְיַ צַוְעָגְרִיאִיט שְׁפִיזַׁוְן,
אַבָּעַר צָוְם בָּעַדוּיְעָרָעַן, הַאֲטָמָז מַעַן דֵּי וּוּאַנְדָּרָעַר נִימָט עַרְלְוִיבָּט זַיְקָ אַבְצָוּשְׁתָּעַלְעַן,
אָנוּ הַאֲבָעַן גַּעֲמָוֹת גַּעֲהָן וּוּיְטָרָ.

אוֹפְּפָן זַיְגָעַ הַאֲטָמָז פָּאָסִירָט אָנוּ אָונְגָּלִיקָן: אַזְקָמָ יַאֲחָרִיגָּעָס קִינְד אָנוּ גַּעַן
הַרְגָּעַט גַּעֲוֹאָרָעַן פָּוּן אָ פָּאָלָי, דֵּי עַלְטָעָרָעַן הַאֲטָמָז מַעַן נִישְׁתָּעַרְלְוִיבָּט צַוְ מִקְבָּר
זַיְן זַיְעַר קִינְד.

אַיְקָהָב אַיְקָהָבִוָּהָנָטָן דֵּי פְּעַרְטְּרִיעַבָּוָגָן פָּוּן קָאָוּנוּרָ אַיְדָעָן. לְיִוְתָּע
וּוּלְכָעַ זַיְנָעַן עַרְשָׁתָן גַּעֲכָטָעַן גַּעֲוֹוֹן רַיְיךְ זַיְנָעַן אַוִּיהָ מַאֲרָגָעַן גַּעֲוֹאָרָעַן שְׁלָעָד
פָּעָר. צַוְוִישָׁעַן דֵּי וּוּאַנְדָּרָעַר הַאֲבָעַן אַיְקָהָבִוָּהָנָטָן אַיְדִישָׁעָ פָּרְוִיעָן אָנוּ מַיְוִילָאָד
וּוּלְכָעַ הַאֲבָעַן גַּעֲרָבִוִּיטָן צַוְאָמָעַן מִיטָּרְוִיסְיָעָ פָּרְוִיעָן, גַּעֲנָנִיתָן קָלִידָעָרְ צַוְאָד
מַעַן אָנוּ גַּעֲקָלִיעַבָּעַן צַוְאָמָעַן נְדָבָותָן פָּאָר דֵּי מַלְחָמָה לִיְדָעָנָדָעָ, זַיְנָעַן יַעַצְתָּ
גַּעֲוֹוֹרְוִיסְטָעַן, אַיְקָהָב גַּעֲוֹהָן צַוְוִישָׁעַן דֵּי אָונְגָּלִיקָלִיכָּבָן וּוּאַנְדָּרָעַר פְּעַרְוּוֹאָנִי
דָעַטָּע סַלְדָּאָטָעַן, וּוּלְכָעַ הַאֲבָעַן גַּעֲמָרְשָׁתָן דָרָךְ פּוֹלְעָן, אַוִּיהָ מִיטָּרְוִיסְטָן גַּעַד
פָּוּן סְטָן. גַּעֲאָרָג (אַזְיִיבָּעַן פָּוּן הַעַלְדָּעָנָמוֹת). מַעַן זַאנְטָן אָנוּ וּוּן דֵּי אַיְדִישָׁעָ
סַלְדָּאָטָעַן הַאֲבָעַן גַּעֲמָרְשָׁתָן דָרָךְ פּוֹלְעָן, הַאֲטָמָז מַעַן זַיְיַ מִיטָּרְוִיסְטָן גַּעַד
צַוְאָנוֹנָעַן זַיְקָזְקָעַן וּוּמַעַן פְּעַרְטְּרִיבָּט זַיְעַרְעָ פָּרְוִיעָן אָנוּ קִינְדָעָ. דֵּי
אַיְדָעָן הַאֲטָמָז מַעַן פְּעַרְשָׁפָאָרָט וּוּשְׁאָה אָנוּ וּוּאַגָּאָנָעָס פָּוּן בָּאָגָּאָזָשָׁן. אַוִּיךְ דֵּי
צַעְטָלָעַן וּוּלְכָעַ זַיְנָעַן גַּעֲוֹוֹן אַנְגָּעַלְעָפָט אַוִּיהָ דֵּי וּוּאַגָּאָנָעָס אָנוּ גַּעֲוֹוֹן גַּעַד
שְׁרִיעָבָעַן "פִּיעַר הַוְּנְדָרָת אָנוּ פּוֹפְצִיגְ זְשִׁידָעָס נַאֲךָ—". עַס זַיְנָעַן גַּעֲוֹוֹן
פִּיעַלָּע וּוּאָוֹ דָעַר גַּעֲבָרְנָאָטָאָר הַאֲטָמָז גַּעֲרָנִיתָן עַרְלְוִיבָּט אַרְיוֹנָצְלָאָזָעָן דֵּי
וּוּאַנְדָּרָעַנְדָּע אַיְדָעָן. אַיְקָזְעָבָט בֵּין גַּעֲוֹוֹן אָנוּ וּוּלְגָאָ אָנוּ דָעַר צִיְּטָן וּוּאָוֹ
אַגָּנָצָע טְרִיוֹן מִיטָּרְוִיסְט אַיְקָזְעָבָט מַעַן גַּעֲלָאָזָט שְׁטָעָהָן אַוִּיפָּ דָעַר נַאֲוֹוָאָדוֹוִיָּ
לִיְסָקָעָר סַטְאָנָצְיָע אַוִּיפָּ אַגָּנָצָע פִּיעַר תָּאָגָן. מַעַן הַאֲטָמָז גַּעֲשִׁיקָט אַיְדָעָן פָּוּן
קָאָוָנוֹא נַאֲךָ פָּאָלְטָאָוָא, אַבָּעַר דָעַר גַּעֲבָרְנָאָטָאָר הַאֲטָמָז זַיְיַ נִימָט גַּעֲוֹאָלָט אַרְיוֹנִיָּ
לְאָזָעָן אָנוּ זַיְיַ צְוֹרִיקָגְשִׁיקָט אָנוּ קָאָוָנוֹא, פָּוּן דָעַנְעָן הַאֲטָמָז מַעַן זַיְיַ וּוּיְעַדְעָר צַוְ

צווויבעל ערשיינען דער אוייביגער אויד אויפֿז' זוויסען פערה, פיעליוכט דער זעלבער וועלכער האט אמאהַל געריטען אויפֿז' זוויסען פערד דורך דער שטאדט, אויפֿרייצען צו פאנגראמען. די אידיען האבען געמאכט געההיימע טעלעפָאנען, צושטערט טעלענראפָען. די בלטווים האבען געוואקסען אוון מיט די ניגונרגען שטיצע פון דער רעניאירונג און אוייפְרעדונג איזן די אפיקיעילע קרייזען, זוינען די פאלשע פערשפְרײַטונגגען געוואארען אלץ גרעסער אוון ברײַטער. אַ גאנצע ריווחע גרויזאמע מיטלען וועלכע זוינען קיונמאַל נישט געהרט געוואארען אוון וועלכע האבען קייז פערגֶּלִיך איזן דער גאנצער טרייעריגער אידישער פערנאנַן גענחייט, זוינען אַנגענוּכּיַּען געוואארען געגען די אידען. דיעזע מיטלען וועלכע זוינען אויסנַעפְּיהַרְט געוואארען פאר די אוינען פון דער גאנצער בעפְּעלקערונג האבען געמאכט צום גלויבען, או די אידיען זוינען בעהאנדרעלט פון דער רעד נוירונג אלס פײַנה, אוון או די גאנצע אידישע בעפְּעלקערונג איז אוייסערן שוטז פון גזועז.

"דער ואנדער ער איד".

דיעזע מיטלען זוינען בעשטאנען איז פֿאַלְגָּעַנְדָּעַם: ערשטענען, אַרוֹיסְצָדָה ועטצען די אידישע בעפְּעלקערונג פון פֿיעַלְעַן געגענדען ביז דעם לעצטען מאַיַּה. די רדיפות זוינען פֿאַרְגָּעַקְמָוּן איז פֿוֹילְעַן אוון אוין פֿיעַלְעַן אַנדְרָע געגענדען. אַרום אַ האַלְבָּמִילְלִיאָן פֿערזָאַנְעַן זוינען דאַהֲרָךְ פֿערַאַרְתָּהִילְט געוואארען צו וואַנדְרָען אוון בעטלען. ווער עס האט נאָר גַּזְוָעָה מיט זוינע אַיְגָעָן אוינען ווי די רדיפות זוינען פֿאַרְגָּעַקְמָוּן, וועט עס קיונמאַל נישט פֿערַגְעָסָעָן זָאַלְאָגָן ער וועט לְעָבָעָן. די אַוְיסְוָאַנדְרָעָונָג האט גַּדְוִוְוָרְטָה פון פֿיעַר אוון צוֹוָאנְצָג שְׁטוּנָדָעָן ביז צוֹוִי טָעָג. פֿרוּוּנָה, אַלְטָעָה קִינְדָּהָה אוון אַפְּטָקְרִוְוּלָס

גריכת ביז רינה, האב איך באגענט ביז דער סטאנציע מיין מוטער אוו פרײַנדע, וועלכע זייןען אָהער נאָר וואָס אַנְגַּעַטְמָעָן, אוו זייןען געווען געד צוֹאוֹנְגָּעָן דעם זעלבען טאג צו פערלאָזָן זיוּער הַיִם אוֹ פָּעָרְמָעָן ביז דעם אָרוֹטְהַיִל פֿוֹן די מַיְלִיטָעָרִישׁ אַוְיטָאָרִיטָעָן. זאנט אָז די העדרען וועלכע זיַּצְעָן אֵין דער דָּוּמָא רַעֲכָטָם, אוֹ אֵיך טָרְוִיעָר נִוְתָּאָבָּעָר מיַזְעָן לְאָרְעָנָם אָרְעָם אָבָּעָר אֵיך בעדְוִיעָר זַהַר דעם זַעֲלָבְּסָטְרַעְמָפְּקָט, וועלכען מען האט בי מיר נישט צוֹגְּנָעָנוּמָעָן אֵין די פָּרְעָמָדָע לְעַדְעָה אָבָּעָר וועלכען אָז דָּא ביז מיר פָּעָרְלָאָרָעָן."

דאָס אַיז געווען דער גַּפְּהַיל פֿוֹן די אִידָּעָן, וועלכע האבען זיך אוֹיסְגָּעָן דרייקט אָז פַּיְלָעָ אָבְּלָעָ אָזְנוֹן מַאֲנִיפְּעָסְטָאָצִיעָם אָזְנוֹן דער פָּרְעָסָע, אוֹן עַנְדָּלָג אַזְיך אֵין דער דָּוּמָא. דַּיְזָעָ גַּפְּהַילָּעָן האט מַעַן זַיְכָּעָר גַּעַדְאָרָפְּט נַעַמְעָן אֵין אַנְבָּעָטְרָאָכָּט. יַעֲדָעָ מַאַן וּוֹאָלֶט גַּעַוְוִים האבען אָרְעָכָט צוֹ דַּיְינָקָעָן אוֹן דָּי רַעַגְעָן דַּאֲרָאָ אָנוֹעָנָדָעָן מַיְלָעָן צוֹ פָּאָרְגָּנִינְגָּרָעָן דעם שִׁקוֹּאָל פֿוֹן די אִידָּעָן וועלכע האבען זיך גַּעַפְּוָנָעָן אָזְנוֹן סָאָמָעָ מַיְטָעָן פֿוֹן די קְרִיעָנִים-פָּאָסְרָוָנָגָן. אַזְיך האט מַעַן גַּעַדְאָרָפְּט נַעַמְעָן אָזְנוֹן אַנְבָּעָטְרָאָכָּט די גַּפְּהַילָּעָן פֿוֹן הַנוֹּדָרְטָעָר טַוְזָעָנָדָעָר אִידָּעָן, וועלכע האבען פָּעָרְגָּאָסָעָן זַיְעָר בְּלוּט אַזְיך דעם שְׁלָאָכְט-פְּעָלָד.

אַנְשָׁטָטָט דעם זַהַר מִיר אָבָּעָר אָז פֿוֹן אַנְפָּאָנָגָס קְרִיעָן זַיְנָעָן די פָּעָרְפָּאָל-גַּוְונָגָן גַּעַנְגָּעָן די אִידָּעָן נִטְנָאָר שַׂוְאָבָּעָר גַּוְוָאָרָעָן, זַאְדָּעָרָעָן נִאָך פַּיְלָעָ שְׁתָאָרָקָעָר. אִידְיָישׁ מַעַנְעָה, אוֹן פָּרוֹיָעָן וּוּמָעָס מַעַנְעָה, קִינְדָּעָר אָזְנוֹן בְּרִידָרָעָר האבען פָּעָרְגָּאָסָעָן זַיְעָר בְּלוּט פָּאָר דעם פָּאָטְרָאָלָאָנדָה האט מַעַן גַּעַטְרִיעָבָּעָן פֿוֹן שְׁטָאָדָט צוֹ שְׁטָאָדָט.

אַפְּרוֹוֹאָנוֹנְדָּעָר סָאָלְדָּאָט מִיטָּעָן נַאֲמָעָן אַלְעָקְסָאָנְדָּרָעָר דָּאָסְקָאָוָו, וועלכע בער האט פָּעָרְלָאָרָעָן אָז אוֹיג אָזְנוֹן קְרִיעָגָן אָזְנוֹן גַּעַקְוִיכָּעָן נִאָך חָאָרְקָאָוָו פָּאָר מַעַד דִּיצְיָנִישׁע בְּהַאֲנְדָּלָוָג, אָבָּעָר די פָּאָלִיצִיָּה האט אַיִּהָם נִטְנָאָרָעָט צוֹ בְּלִיְּדָה בְּעָן אַוְיָסָעָרָן גַּעַטְטָא, אָזְנוֹן האבען אַיִּהָם אוֹיפְּגָנְשָׁרְיָוָבָּעָן אוֹיפְּגָנְשָׁרָעָן אַזְיךְ פָּאָסְפָּאָרָט עָרָל גַּעַשְׁקָט וּוּרָעָן צְוִיקָּק אַזְיךְ טַשְׁעָרָטָאָשָׁטָאָט. אַפְּרוֹוֹאָטָעָר סָאָלְדָּאָט נִאָדָּרָה לְעוֹסְקָה, וּוּמָעָן מַעַן האט אַבְּנָעָשָׁנִיטָעָן אָ פּוֹסָ, אָזְנוֹנְקָמָעָן אָזְנוֹנְקָמָעָן אַזְיךְ רַאֲסָטָאָוָו עַטוֹּוָאָס פָּאָרְבָּעָרָעָן זַיְוָוָנָה. די פָּאָלִיצִיָּה האט אַיִּהָם גַּוְוָאָלָט גַּלְיוּד שִׁיקָּעָן צוֹ זַיְוָן גַּעַבְּרוֹתָס שְׁטָאָדָט קָאָלִישׁ, וועלכע אָזְנוֹן גַּוְוָאָלָט גַּעַרְנוּמוּעָן בַּיִּדְיָוּתָעָן, אָזְנוֹן נִאָך דָּוּךְ די טַהָּעִטְיָקָוִיטָעָן פֿוֹן דעם לְאַנְדָּסְלִילִיעָגָה האט עָרָגָעָן די עַרְלְוִיבָּנִישׁ צוֹ פָּעָרְבָּלְיוּבוּעָן.

אָזְנוֹגָעָן קְרִיעָגָן קְוִימָעָן פָּאָר גַּלְיוּקְיָבָעָ וּוּ אַזְיךְ אַוְנְגָּלְיָקְלִיבָּעָ פָּאָרָיִדְרָוָגָן. אַלְעָנְפָּאָנָלָס אָזְנוֹגָעָן צְוִילִיקָה צוֹ האבען אָזְנוֹגָעָן "שְׁעִיר לְעֹזֶל" אָזְנוֹגָעָן זַאָפָּאָסָ, אָזְנוֹגָעָן דָּעָרְגָּרִיכָּט אַוְנוֹגָעָן גַּרְעָנָעָה, האט זַוְּה שְׁוֹן פָּעָרְשָׁפְּרִוִּיטָעָן אַקְלָאָגָן אַזְיךְ דִּירָעָסָה גַּעַלְדָּוָה וּוּרָעָת אַבְּרָגְעָשָׁקָט צוֹ די דִּירָעָסָה, אָזְנוֹגָעָן דָּאָס וּוּרָעָת גַּעַתְּהָאָן נִיט אָזְנוֹגָעָן אַיִּינְפָּאָכָעָן וּוּמָה, זַאָנְדָּעָרָעָן אָזְנוֹגָעָן לְוֹפְטָשִׁיפָּעָן, אָזְנוֹגָעָן טְרָוָנָעָם, אָזְנוֹגָעָן גַּעַשְׁטָאָבָּטָעָן. קוּם האט זַיךְ נִאָך דָּעָרְגָּרִיכָּט גַּעַטְהָאָן זַיְוָנָה, אָזְנוֹגָעָן

די רעדע פון דעם אידישען דעפומטאט פריעדמאן, אין דער הויסישער דומא

טראטען דעם יואם די אידען זייןנען אונטערדריקט, טראטען דעם וואם זוי זייןנען ניט בעשיצט פון די געוועצע פון דער רגענערונג האבען זוי אויפֶ געשטיינען צו דער געהויבענער שטימונג פון דער גאנצער נאציאו, און אין דעם פערליך פון לעצטנו זייל האבען זוי אינטהייל גענומען אין דעם קריינען אויף א מערקזאמען ארט. די אידען האבען מאכלייזרט זיוויר גאנצען רעד זערו. אבער געוועהנטליך מיט דעם אונטערשייד דאס זוי, די אידען, האבען אויך זיעיר אינצינען זיהו (ערשטע ליגאנט) אוועקגעשיקט אין קריינען. די צייטונגנען האבען פון אנטאגן קריינע געהאט צו בערכטנען און אויסגעגעעהן ליכע צאחל אידישׂ וואלונטירס. פרויננדע! דאס זייןנע געווען די וואלונטירס, וועלכע זייןנען בערכטיגט, איבער זיעיר העכערע בילדונג צו זיין און דעם ראנג פון אפיציערין. זוי האבען געוואסט איז זוי וועלכען דעם העכערען ראנג נישט קריינען, דאך זייןנען זוי געאנגען אוףֶ שלאכט פעלר.

די אידישׂ יונגענד וועלכע איז געווען געכוואונגען צו שטודירען און אויסט לאנד אלס א רוזולטאט פון די בערגענוצונגנען צו אריינטערטען און די העכערע רוסישׂ שעולהען, האט זיך אבער אומגעקהרט א הײם ווען דיעזער קריינען איז ערקלעהרט געוואארען. אדרער זי האט אריינגעטראטען און די ארמעען פון די רוסישׂ עליים. אַנְרוֹסִיסָע צאחל אידישׂ סטודענטען זייןנע געפאלען אופֶ שלאכט פעלר בי דער פערתהיידיגונג פון ליעוש און אנדרע פונקטען. ווען דער ציוניסטיישר יונגענד איז פארגעקוומען צו ענטשיידען: אויב זי זאל אונעההמען די טערקיישׂ אויבערהערשאפט, אדרער זי געכוואונגען צו פער-לאזען פאלעטינא איז זי געווען גענויגט צו געהן נאך אלעקסאנדריא און דאר-טען זיך אונשליסען איז דער ענגליישער ארמעען.

די אידען האבען גבעויט האספיטעלעה, האבען ביגעטראגען געלה, און איז יעדען הינזיכט אנטהייל גענומען איז דעם קריינע איז זי די איבעריגע בירגער פון לאנד. פיעלע אידען האבען געקראנען דעם צייכען פון העלדרענומות פאר זיעיר אויפֶהירונג אוףֶ שלאכט-פעלר.

פאר מיר ליינט יעט א לעטטער פון א אידען, וועלכער האט זיך אומגען קעהרט פון די פעראייניגט שטאטטען.

''איך האב געתטלטט מיין? בען אין געפאהר — שריבות ער — און געקוומען פון אמעריקא איז זי וויט זי ארכאנגעל, נאך דערפאָר וואם איך האב געליעבט מיין פאטערלאנד מעהר זי מיין לעבען, אדרער זי אמעריקאנישׂ פרוייהיט וועלכע איך בין ערלויבט געווען צו גענישען. איך בין געוואארען אַסְלַדָּמָט, איז פערלאָרָען מיין לינקען אַרְעָם ביז דעם אַקְסָעָל. מען האט מיר געבראכט איז דעם רגענערונגס קרייז פון קורלאָנד. קוים האב איך דער-

צו מײַן פֿאָלָק

נָאָך אֲ בְּלָעַטָּעַל, מִיְּן פֿאָלָק,
פָּוֹן דֵּין לְעַבְעַנְטִיבָּהּ הָאָב אַיךְ דָּעַרְקָעַנְתָּ:
נָאָך עֲנוּיִים, נָאָך בְּלוֹט אָוֹן נָאָך פָּלָאָמָעַן —
סְחָאָטָם מִשְׁוֹגָע דָּעַר מָאָרָך מִיר גַּעֲבָרָעַנְתָּ!

דָּאָך, אַיְּז גְּלוֹתָה פָּוֹן אֲמָכְטָלָאָזָעַן צָאָרָן
הָאָב אַיךְ קְרַעְכָּצָעַן גַּעַקְעַנְתָּ נָוֶר נִימְטָ מְעַהָּר !
אַיךְ הָאָב רַאֲכָע גַּעַדְוָרְשָׁת אָוֹן גַּעַשְׁטָילָט זָוָּד
מִיט אָן עַלְעַנְדָּעָר אַיְּנָזָאָמָעָר טְרַעָּהָר !

נָאָך אֲ טְרַעָּהָר אִין דָּעַם אֲבְגָרוֹנְד פָּוֹן טְרַעָּהָרָעָן,
וּוֹאָס בְּעַצְיְיכָעַנְתָּ דֵּין וּוְעָג אַוְיָף דָּעַר עַרְד ;
נָאָך אֲ קְרַעְכִּין אִין אֲ וּוְעַלְמָדְרוּיִים פָּוֹן קְרַעְכָּצָעַן —
אָח, וּוֹאָס הָאָט עַמְּ בֵּי דֵיר פָּאָר אֲ וּוְעַרְתָּה !

אַיךְ הָאָב נִימְט, אָח עַלְעַנְדָּע אָוְמָה, מִיט וּוֹאָס דֵיר צָו דִּיעַנְעַן
אָרוֹם אִין דָעַם אַרְעַמָּעָן, וּוְאַכְיָגָעַן לְעַבְעָן ;
דָעַם נְפָשָׁה, דָאָס הָאָב אַיךְ, דָעַם נְפָשָׁה, דָעַם הַיְלָעָן —
אַיךְ קָעָן דֵיר אִיחָם גַּעַבָּעָן !

אָה, זָאָלָעָן זַיְּ קְוֻמָּעָן, דֵי הַעֲנָקָעָה, דֵי וּוְעַרְגָּעָה, דֵי קוֹיְלָעָה,
וּוֹאָס הָאָבָעָן דֵיר אַלְעָ הַיְסְטָאָרִישָׁע וּוְעַגְעַן
מִיט בְּלוֹטָעָן פְּעַרְטוֹןְהַקָּעָן — אַיךְ שְׁטָרָעָק מִיט אֲ שְׁמָחָה
דָעַם הַאָלָזָו זַיְּ אַנְטָקָעָגָעָן !

אוֹן וּזְאָרָעָס זָאָל פְּלִיסְעָן אַיךְ מִיְּן בְּלוֹט אָהִין אַיְּ דִי רְיוַיָּעָ,
אָהִין אִין דֵי הַיְלָיְגָע בְּלוֹטְיְגָע יִסְעָן
פָּוֹן דִּינְעָן מַיְּלָאָנָעָן גְּבוּרִים אוֹן קְדוּשִׁים —
אוֹן שְׁטָרָאָמָעָן צְוֹזָאָמָעָן !

היום 23-טטען אפריל אייז געוווען פריז באטאו-טאגן; באטען מיט דער בילד פון אונזער פערשטארבענעם שרייבער י. ל. פריז, זייןען פערקויפט געוווארען צו זיין ערשותן יאהר ציטט, און די געלד אייז געשיקט געוווארען ספצעיעל פאר די יונגען אידישע יתומים און היימלאוז קינדער, וועלכע פערמעהרען זיך דארט יעדען טאגן. דעם זעלבען אבענד האבען מיר געהאט א נרויסע פערזואמלונג אין עהרע פון שלום אש.

דעם 11-טען דושוו האט שטאטגעפונדען אַחונִים קאנצערט אֵין וואָלנָאַט סטרויט שוחהּ, פעראנשטאלטטע בַּיְ דַּר זעלבער קאמיטע.

דעם 25-טען דושון איז שטאגנונגונדרען דער בלומענטאג. מיר האבען אויסגענטזט די שעהנע מתנה וואס די ליעבע נאטור האט אונז געשעקט — די דופטיגע בלומען — אום צו שאפען חילעפ פאר די מלכחה קרבנות. יעדע קאנרנישאָן מיינט אַ ביסען ברויט פאר אַ הוּנְגָּרִינְגָּעַ נֶפֶשׁ. איז דעם טאג האבען אונזער אונערמיידליךן ואַלונטירס ווועדר אַרוֹיסְגָּנוֹזָעַ זַיְעַר בע גיסטרונג פאר דער אַרבײַט און האבען געמאכט דעם טאג אַ גַּרְיסְעַן ערפאָלָג.

אויך האבען מיר געוזמעלט געלד בי פיעלא אינסטאלאיישאנס, ברויז',
חתונות, פארטיעם, אונז ווואר נאר אידען זייןען זיך צוזאמענענעם עפערברינוין
גען האבען מיר זיין דערמאהנטן אונז זוויינער הייליגע פלייכט פון צדקה.

אונזען קאמיטע שטעהט נאך פאר גרויסע אונ שוערט ערביימע. ביי די בענטע בעידיגונגנע וווען די מלחהה ווועט זיך אמשגעסטען ענדיגנען וועלען מיר נאך האבען אוויכטיגע אויפנאנבע: נאני צומאכען דאס צובראאבגען אונ אויפר שטעלען דאס צושטערטע.

מיר האפען דארום או די אידען פון טשעלסיע וועלען אויף וווײיטער פֿאָרטַי
זעצען זיינער אָרבײַט אָנוּ הָעלְפַעַן די אָונְגְּלִיקְלִיבָע אָזֶוּ לְאָנֵג ווי הַיְּלָאָה ווּעָט
נוֹוִוְתְּהִיבָּן יְיָין.

די קאמיטע נעהמט די געלעגענהויט צו בעדאנקען די אלע מענער און פרויז
ען וועלכע האבען אונז מיטגעהאלפען איז דער נאבעלער ארביזט אונז אויך דאס
פובליקום בכלל פאר זויינער שטיצע.

דער רעדזאלטאט פון דער ארכויט איז דער: איז קנאפעה הונדרט שטעדט איז די פעראייניגטעה שטאטטע און איז קענצעדע קענט איהר זעהן, יעדען זונטאנן פאָרלֿאָק מיט בעדזשעם אויף די אַרְעַמִּים און רעסיט בוקס איז די הענד אַרְבִּיט געהן איז די היוזער, ניט בעטעה, זאנדערען פון יעדען אידען צו טהאָז זיון פְּלִיכְתַּמְּן צו זיונע אָונְגְּלִיקְלִיבְּעַד בְּרִידְעַר.

אט די יונגע וואָלּוֹנְטִירֶם, אַט די ברָצְוָע, בעגִיסְטֶרֶטָע, אַיְבָּרְגָּעְנְּבָעָנָע יונגען איז יעַצֵּט גַּעֲוָאָרָעָן די פָּפְּאַולְּעַרְמָטָע פָּאַלְּקְּסִיפְּנִיר אויף דער אַיְדִּישָׁעָר גַּאֲסָס. די גַּעַשְׂכְּבָעָט פָּוּן דער פָּאַלְּקְּסִיחְוָילָה בעוּעָנוּגָג ווּעַט שְׁפָעַטָּעָר האָבָעָן צו דְּרַצְחָלָעָן ווְאַונְדָּעָר פָּוּן אַוְיָפְּאַפְּפָעָרָוָג, רַעַדְעַנְדִּיג פָּוּן דער אַרְבִּיט פָּוּן ווְאַלְּגְּוִינְטִירֶם.

פָּאַלְּגָעָנְדִּיג דָעַם בְּיוֹשְׁפּוּעַל פָּוּן נַיְוִידָאָרָק אָוּן אַנְדָּעָר שְׁטָעַדְתָּ, אַיז דָא אַיז טְשָׁעַלְסִיע, אַין אַקְטָאַבָּעָר 1915 פֻּעָרְרוּפָעָן גַּעֲוָאָרָעָן קַאְנְפְּעָרָעָנִי פָּוּן פְּעָרָה שְׁיַעַדְעָנָע אַיְדִּישָׁע אַרְגָּאַנְיָזָאַצְיָאָנָע אָוּן סְאַיז גַּעַרְנִידָעָט גַּעֲוָאָרָעָן די טְשָׁעַלְסִיע פִּיפְּעָלָס רַעַלְיָהָאָמִיטָע. זַויַּה האָבָעָן גַּלְיָיךְ גַּעַנְכִּיעָן אַרְגָּאַנְיָזָאַרְעָן אָהָווּ צו הַוּוּ צו הַוּוּ קַאְלְעָקְשָׁאָן. פַּיְוָלְיָונְגָעָן מַעַנְעָר אָוּן פְּרוּעָן האָבָעָן זַויַּה אַפְּגָעְרוּפָעָן אוֹיָף דָעַם אַפְּיָעל אָוּן גַּעַפְּפָעָרָט זַויַּה רַוחַדְתָּאָגָן זַוְנְטָאָגָן צו גַּעַהַז קַלְיָיבָעָן גַּעַלְדָּרָה דָרְיָה דָרְיָה לְיַיְדָעָנָע. קַיְיָן קַעַלְטָן אַדְעָרָה רַעַגְעָן הַאָט זַויַּה נַיְמָעָת אַפְּגָעְהַאַלְטָעָן פָּוּן זַויַּה אַרְבִּיט. וּוּ טַרְיוּעָ סַאַלְדָּאָטָעָן קַומָעָן זַויַּה יַעַדְעָן זַוְנְטָאָגָן פְּרִיה אַיז די הַעַדְקָוָאַדְדָעָרָם וּוּאָוּ דָעַר דִּיסְטְּרִיקְטָמָעָן מַעַנְדְּזָשָׁעָר פְּעַרְתָּהִילָּט זַויַּה נַוְיִתְיָגָעָן זַאְכָעָן וּוּ אַוְיָף די סְטָרִיטָעָן וּוּאָס זַויַּה דָאַרְפָּעָן דָעַקָּעָן אָוּן מַאְרִישָׁרָעָן אַרוֹסִים.

עַם אַיז אוֹיָף ווּעַרט צו בָּאַמְּרִיקָעָן, אוּ די טְשָׁעַלְסִעְמָעָר אַיְדָעָן בָּאַנְעָמָעָן זַויַּה צַו די וְאַלְּגְּוִינְטִירֶם נִישְׁטָן נָאָר פְּרִינְדִּילִיךְ, זַאַנְדָּעָרָעָן בְּעַקְלָאָגָעָן זַויַּה אַפְּט וּוּאַרְוּם מַעַן קַומָט נִיטָעָהָמָעָן זַויַּה דָיָם אַדְעָר קַוְוָאַרְטָהָר, וּוּלְכָבָעָן זַויַּה הַאַלְּטָעָן צַוְנְגָרִיּוּט, וּוּעַן דָוְךְ מַאְנְגָעָל אַיז וְאַלְּגְּוִינְטִירֶם פְּאַרְפָּעָהָלָט מַעַן שִׁיקָעָן צַו זַויַּה קַאְלְעָקְשָׁאָן. דָּאָס בְּעוֹזְיוּזָט זַויַּה גַּרְינְדִּילִיךְ מַעַרְסָטָע אַיְדָעָן זַוְיָנָעָן דְּרוֹנָגָעָן מִיט דָעַר פְּלִיכְתַּמְּן צַו הַעַלְפָעָן זַויַּה אַרְגְּנִילִיכְעָן אַיז די קַרְיעָנָס לְעַנְדָּעָר. די פִּיפְּעָלָס רַעַלְיָהָאָמִיטָע אַיז טְשָׁעַלְסִעְמָעָר זַויַּה אַנְדָּעָר שְׁטָעַדְתָּ, הַאָט זַויַּה נִיט בְּעַנוֹגָעָן מִיט דָעַם הַוּזָן צַו הַוּזָן קַאְלְעָקְשָׁאָן אָוּן הַאָט פְּאַרְגָּנְעָבָרִיּוּט פִּיעַז לְעַוְנְטָרָנָהָמוֹנָגָעָן:

דָעַם 14-טָעָן נָאוּעַמְבָּעָר האָבָעָן מִיר אַרְאַנְשִׁירָט אַמְּאַסְּקִ-מִּיטִּינְג אַיז גַּאֲרָדָגְסְּמָה טְהַעַטָּר.

דָעַם 27-טָעָן יַאֲנוֹאָה, פְּרַעְזְוַעַנְט וּוּלְסָאַנְס אַיְדָעַ-טָאָגָן צַו הַעַלְפָעָן די מַלְחָמָה קְרַבְנָוֹת, האָבָעָן מִיר גַּעַהַצְטָמָאָט גַּרְוִיסְעָן דָוְרָפָלָג. דִּיעַוְעָרָרְפָּאָלָג אַיז וּוּרְקְלִיךְ נָאָר מַעְגְּלִיךְ גַּעֲוָאָרָעָן דָוְרָה די פְּעַרְאַיְינְגָגָן דָא אַיז טְשָׁעַלְסִיעָמָעָן "די טְשָׁעַלְסִיעָדָעָם נַאֲמָעָן" קַאְמִיטָעָה, אַיז וּוּלְכָבָעָן אַיךְ הַאַפְּגָעָה ווּטְמִיטָעָר צַוְזָאָמָעָן.

דָעַם 28-טָעָן מִאַרְטִישָׁה האָבָעָן מִיר גַּעַהַצְטָמָאָט אַבְּאָלָל אַיז אַרְמָאָרִי הַאַלְּ, אַיז אַיז דָעַר וּוּלְכָבָעָן צִוְּיָה אַרְוִיסְגַּעַגְבָּעָן אַיכְעַמְּאַרְיָאָל בּוּהָ, וּוּלְכָבָעָן לִיעַגְטָמָעָן פָּאַרְ אַיְיהָ, אַיז וּוּלְכָבָעָן ווּטְמִיטָעָר עַרְבְּלִיְיָבָעָן אַיז אַנְדִּיְוִינְקוֹנָג פָּוּן די נַאֲבָעָלָע אַרְבִּיט ווּאָס ווּעַרט גַּעַתְּחָאָן אַיז טְשָׁעַלְסִיעָמָעָן.

די הילפֿס אַרְבִּיט אֵין טשעלסי

גאנץ אפט האבעו זיך די אידען אויף יונגער זויט ים גענוייטהיינט אין פינאנצייעלע ווי אוד מאראאלע הילפע פון די אמריקאנגע אידען, אויז יעדעם מאל ווען ניע גדרות, ניע פאנראמען, ניע קאטאטסטראפען זיינען פאנגעקומען, האבעו זיך די אידען פון אמריקה אויפגעעה אפט אונ איסגעשטראקט זיינער ביטעל הייל.

האט אינ דער ארבײט קיון אנטהיל גענומען.
האט אידען צו שאפֿען געלד פאר די מלחמה קרבנות. די ברײיטע מסע
דאקסישע אידען צו שעלאָפֿת איזהראָט טה העטינקייט צוישען די ארטהאָר
רעלייעפֿ קאמיטע/, וועלכע פיהרט און איזהראָט טה העטינקייט צוישען די ארטהאָר
וועלכע ארבײט מעהרסטענַס צוישען די ריבכע, און די "סענטראל
קאמיטע/", וועלכע ארבײט עקזיסטען צוויי קאָמייטעס: די "אמעריקאָן דושוואַיש
האט אַרְוֶסְגָּרוֹפָּעָן אִין עַקְוִיסְטָעָן צְוֵיָּיָה קָאָמִיטָעָם:

פָּאַר דָּעַר לְעַצְטָעַר צִיּוֹת אֲבָהָה, וּזְעַן דִּי מַלְחָמָה פָּזֶן אַיּוֹן זַיִיט, אָנוּ דֵי
פָּעַרְפָּאַלְגָּוְנָגָעַן פָּזֶן דָּעַר צְזּוּוִיְּתָעָה, הָאָבָעָן אָוּוּקְגָּעְרוּיְּבָטֶן פָּזֶן דִּי אִידְיוּשׁ פָּאַמְּלִילְיָעֶס
זַיְעַרְעַע עַרְנָעָהָרָהָרָה, זַיְעַרְעַע فְּרָנְסָה, זַיְעַרְעַע פָּעַרְמָעָגָעַן אָנוּ אַפְּלָוּ זַיְעַרְעַע הַיְּוּמָעָה,
אָנוּ דִי גְּרָעַסְטָעַ טְהִוָּילָן פָּזֶן אִידְיוּשׁעָן פָּאַלְכָּן לִיטָּא, פּוֹלְלָעָן אָנוּ גָּאַלְיִיצְיָעָ, אַיּוֹן
גְּרוּיִיסָעַ חֻונְגָּרָגָעַ מַאְסָפָעַ, נַאֲקָעַטָּ, פָּעַרְשָׁמָאָכָט אָנוּ דָּעַרְשָׁלָאָגָעָן, שְׁלָעַפְטָ וִיךְ
אָרוּם אַיְבָּעַר דִי פָּעַרְוּוִיסְטָעַ וּוֹעֲגָעָן, הָאָטָמָעָן עַרְשָׁתָמָעָן כְּלָאָהָר וּוֹעֲרָעָן אָזֶן
עַס פָּאַדְעָרָט זַוְּדָן פָּזֶן גָּאַנְצָעָן פָּאַלְקָן עַר זַוְּלָ צָהָלָעָן זַיְינָן חֹבָן צָוְ זַיְינָן אִירָּאֵר
גָּעַן בְּלוּטָן אָוּן פְּלִוִּישָׁ, וּוֹלְכָעָן זַיְינָעָן דָּאָרָטָמָעָן עַרְשָׁתָמָעָן אַרְיִינְגָּנוּוֹאָרְפָּעָן אָנוּ
דָּעַם גְּרָעַסְטָעַן נְהִימָּן פָּזֶן יְסָרִים וּוֹאָסָדָן דִי וּוֹעַלְטָה הָאָטָמָאָל גַּעֲזָהָן.

אין אוינונסט 1915 איז איז ניו-יאריך פערורפען געוווארען אַפְּנָפְּרָעָנִין פון פערשיידענע פארטהייען, ארגאנאנוואציאנען, לאדזשעם א.ז.ו.ו. אונז עס איז גע-נריינדעת געוווארען די "פֿוֹפֿעַלָּס רַעֲלֵיעֶף קַאֲמִיטָעָ". מענשען פון פעשיהידענע מוי-נוונגען אונז איבערציינונגגען האבען זיך אלע פעראיינינגט מיט איזן געדאנקן: נעמליה, צו דערגרייכען די ברויטע מאססען אונז טרייען אויפֿ וויפֿעל מעגליך פערלייכטערען דעם יאך פון ארמוטה אונז נויטה וועלכער דרייקט יעatz אונזערע ברידער איזן די מלחהה לאנדער. דער פלאן פון דער ארבײַט ווערט דורךגע-פֿיהרט איזן דער פֿאַרְמַעַן פון הויז צו הויז קאלעקסאנס. עס ווערט אַרְוִיסְגָּעָן שיקט אונז אויפֿרְופֿ צו דער אַיְדִישֶׁר יוֹגָעָנד אָז זַאֲלָעָן זיך שטעלען אלס ווֹאַלְונָן טירם צו דער אַרְבַּיְתַּן. הונדרטרע יונגען לַיְוַטַּעַן וַיַּהֲיָה קְרִינְגָּעָן בַּיכְלָאָד מיט רַעֲסִיטַּס פּוֹן 5 סְעִנְתַּבְּן אַיְוֹן דָּאַלָּאה אָז גַּעֲהָעָן פּוֹן הויז צו הויז, פּוֹן טהיר צו טהיר, אונז געהן מיט לְיִוְרְגָּעָן הענד נישט אוועק.

טשעלסע דושוואיש ווארד רעליעפ קאַמייטע.

דיינoid א. לוריע, טשערמאן
מ. באָרכום, וויס טשערמאן
דר. מ. א. גילבערט, סעקרעטאר
ניימאן פריערמאן, טרעזשורה.

עקזעקיוטיוו קאַמייטע.

ו. יאָפֶע.	הרב פ. י. איזראָעליט.
מ. טאָבָאַטְצִין.	הרב מ. דובינאָוויטין.
א. רָאוּנְבָּרְג.	הרב י. הָרוּוֹוִיטִין.
א. רָאוּנְתָּחָאָל.	פ. בלומברג.
מרם. ע. רָוָה.	ח. עסטרוּיך.
מרם. א. סְטָעָרְמָאָן.	מ. זעטצער.
מרם. ח. טִיְוָנָר.	מ. בערלִין.
מרם. ג. וּוָאלְפָעָן.	מ. ג. סָאַלְטָעָר.
מרם. ס. סְטָעָרְמָאָן.	י. פִּינְגְּבָּרָג.
א. סְטָעָרְמָאָן.	ג. וּוָאלְפָעָן.
ס. מִילְלָעָר.	ל. לעוּוֵין.
פ. שְׁנִידָעָר.	י. דִּיְוָוִידְסָאָן.
י. ח. דִּיְוָש.	ה. גְּרָאַסְסְמָאָן.
מ. סָאַנְדָּלָעָר.	ח. טִיְוָנָר.
מ. זָאַלְזָוִנִּיק.	ת. קוּפָּעָר.
ל. נָאָרְוָן.	א. ח. קְלוּבָּאָק.
דוֹש. שְׁוֹוָאַרְטִּין.	ס. אַיְזָעְנְבָּרָג.
ס. דָּעְקָטָאָר.	ס. מָאַרְקָעָל.
א. ב. האַפְמָאָן.	א. ק. מאָן.
י. דָּאָרִים.	ה. דָּוּבִּינְגָוָן.
מ. זָעָפָּה.	ב. קָהָעָן.
ס. שְׁרִיבְמָאָן.	עַמְּילָ רָאַבְּינָם.
א. אַבְרָאַמְסָאָן.	ל. סְמָאַלְקָעָר.
מ. קוּוִינְטָם.	ת. קָהָעָן.
א. מִיְּסָטָעָר.	א. לָאָבָּעָל.
ב. פָּאַרְטָנָאִין.	מ. סְטָאָוָן.
ס. דִּינְגָּר.	י. זְלָאַטְנִיָּק.
ס. דּוֹעֲקִינְסָטָם.	ו. רָאַדְמָאָן.
י. מָאַלְצָמָאָן.	ת. פ. סְמִיטָה.
מ. ברָאַיְדָעָה.	י. לִיפָּה. רָאוּנְפִּיעָלָה.
דוֹש.	

אמעריקאן דושואיש רעליעפ קאמייטע.

ה. א. לאורי, טשערמאן.

א. ק. מאן
ס. מארקעלל
ג. לעווין

ה. א. קלובאַם, סעקרעטארַי.

ג. פִּינְבָּרג, טְרוֹזְשָׁוּרָה.

סֻעַנְטְּרָאֵל רַעֲלִיעָפּ קָאַמִּיטָּע.

ד. רובינאָוּ, טשערמאָן.

הָרָב מ. רובינאָוּוִיטִי
ה. קוֹפֶּעֶר
מ. בערלִין

הָרָב פ. ג. אַיזְרָאָעַלִיטִי, סעקרעטארַי.

פ. בלומברג, טְרוֹזְשָׁוּרָה.

פִּיפָּעָלָם רַעֲלִיעָפּ קָאַמִּיטָּע.

ס. מַילְלָעָה, טשערמאָן

דוֹשָׁה. שׂוֹאַרְטִיךְ
מ. ה. דִוּיטֵשׁ

מ. סָאנְדָלָעָה, רַעֲקָאָרְדִּינְגּ סְעָקָרְעַטָּאַרִי.

מ. באָרְקוּם, עַקְוָקְיוֹטוֹו סְעָקָרְעַטָּאַרִי.

ג. זָאַלְאַזְנוֹןִיךְ
ה. רָאַזְעַנְבָּרגּ

פֿרְעָסּ קָאַמִּיטָּע

לוֹ נָאָרִין
פָּנְשִׁינְיְידָעָר

הויוֹ קָאַלְעַקְשָׁאוֹ קָאַמִּיטָּע.

אין דער אַרְבִּיט צוֹ שאָפָעַן גַּעַלְד פָּאָר דַּי מַלְחָמָה קְרַבְנָות הַאָבָעַן זִיד דַּי
דרִי אַוְיבָּעַנְדָּרְמָהָהָנְטָעַ קָאַמִּיטָּעַן דָּא אַין טְשַׁעַלְסָעּ פֻּרְאַיְינְגּט דָּעַם 27-טָעַן
יאָנוֹאָר אָונְטָעַר דָּעַם נָאָמָעַן "טְשַׁעַלְסָעּ דַּוְשָׁוָאִישׁ וּוְאָר רַעֲלִיעָפּ קָאַמִּיטָּע".

אַינְהָאַלְט

די הילפס ארכיביט איז טשעלסע.....	92
צו מיז פאלק (פאעמא).....	89
די רעדע פון דעם אידישען דעפומאט פריעדרמאן איז דער רוסישער דומא.	88
אונזערע פלייכטען.....	82
צוווי חובות.....	80
וואס איך האב גזעהן איז די מלחמה לנדער....א. ד. לעוויז-עפשטיין.	79
דער וויסער רב.....	76
האט רחמנות (פאעם).....ש. פרוג	72

די אידישע הילפֿס אַרְבִּיט

און די מלחמה

דר. מארים א. נילבערט

ערדיטאָר

ארויסגענעבען פון דעם

טשולסֵר פֿער אַינְיגֶטָעָן הילפֿס קָאַמִּיטָעָט

פאָר די אַידִישׁע מַלחְמָה קְרַבְנוֹת

יولוי, 1916

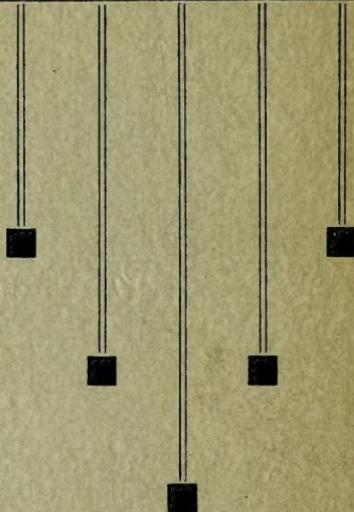
LIBRARY OF CONGRESS

0 006 383 237 6

די אידישע הילפ'ס ארבײַט

און די מלחמה

ארויסגעגעבען פון דעם

טשעלסער פעראייניגטען הילפ'ס קאמייטעט